ئۆمەر ئابدۇللا

خوتەننىڭ بۇگۈنى ۋە ئەتىسى

(2002 - يىل 8 - ئاي)

خوتەن ۋىلايىتى شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ ئەڭ جەنۇبىغا جايلاشقان بولۇپ، كوئېنلۇن تېغىنىڭ شىمالىغا، تارىم ئويمانلىقىنىڭ جەنۇبىغا توغرا كېلىدۇ. شەرقى بايىنغۇلىن موڭغۇل ئاپتونوم ئوبلاستى بىلەن، غەربىي - جەنۇبى ھىندىستان، پاكىستان ئەمەلىي كونترول‌لۇقىدىكى كەشمىر رايونى بىلەن چېگرىلىنىدۇ. غەربتە قەشقەر ۋىلايىتى بىلەن، شىمالدا ئاقسۇ ۋىلايىتى، تەكلىماكان بىلەن تۇتىشىدۇ. جەنۇبتىن شىمالغىچە بولغان كەڭلىكى 570 كىلومېتر چامىسىدا، چېگرا لىنىيىسى 210 كىلومېتر چامىسىدا كېلىدۇ. ئومۇمىي كۆلىمى 247 مىڭ 800 كۋادرات كىلومېتر بولۇپ، شىنجاڭ ئومۇمىي يەر مەيدانىنىڭ 15.1% تىنى ئىگىلەيدۇ. بوستانلىق كۆلىمى 9730 كۋادرات كىلومېتر بولۇپ، ئومۇمىي يەر كۆلىمىنىڭ 3.91% تىنى ئىگىلەيدۇ. خوتەن ۋىلايىتىدە يەتتە ناھىيە، بىر شەھەر، 86 يېزا - بازار، 1402 كەنت بولۇپ، ئومۇمىي نوپۇسى 1 مىليون 681 مىڭ 500. بۇنىڭ ئىچىدە، شەھەر نوپۇسى 236 مىڭ 700 بولۇپ، ئومۇمىي نوپۇسىنىڭ 14.08% تىنى ئىگىلەيدۇ. ئاز سانلىق مىللەتلەر 1 مىليون 625 مىڭ 600 بولۇپ، ئومۇمىي نوپۇسىنىڭ 96.67% تىنى ئىگىلەيدۇ. خوتەن ۋىلايىتىدە ئۇيغۇر، خەنزۇ، تاجىك، قىرغىز، قازاق قاتارلىق 19 مىللەت توپلىشىپ ئولتۇراقلاشقان بولۇپ، ئۇيغۇرلار ئاساسىي ئورۇندا تۇرىدۇ.

تارىختا خوتەننىڭ «قاشتېشى دىيارى، شايى - ئەتلەس ماكانى، گىلەم يۇرتى» دېگەن نامى بار. خوتەن ۋىلايىتىنىڭ ئىنسانىيەت پائالىيەت تارىخىنى ئىنتايىن ئۇزاق يىللاردىن باشلاپ سۇرۇشتۇرۇشكە

ئەۋلاد گۇرۇپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

بولىدۇ. بۇنىڭدىن تەخمىنەن 6000 ـ 7000 يىل ئىلگىرى قەدىمكى خوتەنلىكلەر يېڭى تاش قوراللار دەۋرىگە قەدەم قويغان. بۇنىڭدىن 5000 ـ 6000 يىل ئىلگىرى خوتەن قاشتېشى ئوتتۇرا تۇزلەڭلىك ۋە ئوتتۇرا دېڭىز رايونلىرىغا كۆپلەپ كىرگۈزۈلۈپ، يېپەك يولىدىن ئىلگىرىلا «قاشتېشى يولى» شەكىللەنگەن. تارىخىي خاتىرىلەردىكى رىۋايەتلەرگە ئاساسلانغاندا، يىراق قەدىمكى دەۋردە خوتەندە دەريا، كۆللەر ناھايىتى كۆپ، سۇلۇق كۆلىمى ناھايىتى كەڭ بولۇپ، ئوت-چۆپ ۋە دەل ـ دەرەخلەر بۈك ـ باراقسان، مۇھىتى ئىنتايىن گۈزەل ئىكەن. ئالىملارنىڭ تەكشۈرۈشىچە، يىراق قەدىمكى دەۋرلەردە تەكلىماكان قۇملۇقى ھازىرقىدىن خېلى كىچىك، تارىم ئويمانلىقى ئەتراپىدىكى بوستانلىق ھازىرقىدىن خېلى چوڭ ئىكەن. بۇنداق پايدىلىق ئېكولوگىيىلىك شارائىت ئىپتىدائىي ئىنسانلارنىڭ ماكانلىشىشىغا بىر قەدەر قولايلىق بولۇپ، خوتەن بىلەن ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى ئىپتىدائىي قەبىلىلەر ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىمۇ بىر قەدەر قويۇق ئىكەن. بولۇپمۇ قەدىمكى خوتەنلىكلەر بىلەن ئوتتۇرا تۇزلەڭلىكتىكىلەرنىڭ ئالاقىسى بىر قەدەر كۆپ بولۇپ، بۇ قاشتېشىنىڭ ئوتتۇرا تۇزلەڭلىككە كىرگەن ۋاقتىدىن خېلى ئىلگىرى بولغان. يېڭى تاش قوراللار بىلەن ئوتتۇرا تۇزلەڭلىكنىڭ يېڭى تاش قوراللار مەدەنىيىتى ئالاقىسى جەھەتتىمۇ بۇ ھەقتىكى توغرا دەلىلگە ئىگە بولغىلى بولىدۇ.

مىلادىيىدىن ئىلگىرىكى Ⅳ — Ⅱ ئەسىردە ئۇدۇن تېرىقچىلىق جەمئىيىتىگە قەدەم قويغان. ئارقىدىنلا قەلئە دۆلىتى قۇرۇلغان. مۇشۇ چاغدا ئوتتۇرا تۇزلەڭلىكتىن ئوتتۇرا دېڭىز بويلىرىدىكى بوستانلىققا تۇتىشىدىغان «يېپەك يولى» ئېچىلغان. شۇ چاغدا «يېپەك يولى» جەنۇبىي يول ۋە شىمالىي يول دەپ ئىككىگە بۆلۈنەتتى. ياڭ گۈەن قوۋۇقىدىن كىرورەنگە، ئاندىن ئۇدۇنغا تۇتىشىدىغان يول جەنۇبىي يول دېيىلەتتى. سودىگەرلەر كۆپىنچە جەنۇبىي يول ئارقىلىق يۈرۈشەتتى. ئۇدۇن جەنۇبىي يولىدىكى قاتناش توگۈنى بولۇپ، دۇنياغا داڭلىق تاۋار توپلىشىدىغان ۋە تارقىتىلىدىغان جاي ئىدى. خەن، تاڭ سۇلالىسى دەۋرىدە ئۇدۇن جۇڭگو بىلەن غەربنىڭ ئىقتىسادى، مەدەنىيىتى، تېخنىكا ئالماشتۇرۇشتىكى توگۈن بولۇپ، غەربىي يۈرتتىكى داڭلىق ئوچ يېپەك شەھىرىنىڭ بىرى ۋە غەربىي يۈرتتىكى تۆت بازارنىڭ بىرى ئىدى.

ئۇزاق تارىخىي جەريانىدا، خوتەنلىكلەر شانلىق قەدىمىي مەدەنىيىتنى ۋە ھازىرقى مەدەنىيىتنى يارىتقان. خوتەندە نۇرغۇنلىغان قەدىمىي مەدەنىيەت خارابىلىرى ۋە كونىلۇن رىۋايىتىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان مول ئەپسانە، رىۋايەت ھەم تارىخىي ھېكايىلەر بار. بۇ سىرلىق قەلئەلەر، قەدىمىي جەڭ مەيدانلىرى، قەدىمكى پوتەيلەر، قەدىمكى بۇتخانىلار، قەدىمكى قورۇقلار، قەدىمكى تامغىلار، قەدىمكى پۇللار، قەدىمكى كىيىم - كېچەكلەر، قەدىمكى بۇتلار ۋە تۇرلۇك قەدىمكى سەنئەت بۇيۇملىرى تارىخلاردا خاتىرىلەنگەن بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئىزنالىرى چوڭقۇر. ئۇلار ئىنسانىيەت تارىخىدا پارلاق نۇر چاچماقتا.

خوتەن — قەدىمدىن باشلاپ كۆپ مىللەت توپلىشىپ ئولتۇراقلاشقان رايون. دەسلەپكى تەنقىقاتلارغا ئاساسلانغاندا، قەدىمدە خوتەندە 17 دىن كۆپرەك مىللەت ياشىغان بولۇپ، سەككىز - توققۇز خىلدەك تىل - يېزىق قوللىنىلغان. ھازىر خوتەندە ئولتۇراقلاشقان مىللەت ئاساسلىقى يەتتە بولۇپ، ئالتە خىل تىل - يېزىق قوللىنىلىدۇ. خوتەن — غەربكە چىقىشتىكى ئەڭ يېقىن بوستانلىق بولۇپ، تارىختا خوتەننىڭ ئېكولوگىيىلىك مۇھىتى بىر قەدەر ياخشى بولغان. نۇرغۇن خەنزۇچە، تۇبۇتچە پۈتۈكلەردە بۇ تارىخ خاتىرىلەنگەن. شۇڭا، خوتەنمۇ غەربىي يۇرتتىكى خەنزۇ خەلقى ئەڭ بۇرۇن كەلگەن، ئەڭ كۆپ ئولتۇراقلاشقان يۇرت. غەربىي خەن سۇلالىسىدىن بۇيانقى خەنزۇ تىل - يېزىقى ئۇدۇننىڭ ئوردا تىللىرىنىڭ بىرى بولغان. ئۇدۇندا شەرقىي ئاستانە ۋە غەربىي ئاستانىدىن ئىبارەت ئىككى ئاستانە بولۇپ، ئۇلاردا ئايرىم - ئايرىم تىلماچ بەگ قويۇلغان. ئۇلار مەخسۇس ئاز سانلىق مىللەت تىل - يېزىقى بىلەن خەنزۇ تىل - يېزىقىنى تەرجىمە قىلىش بىلەن شۇغۇللانغان. مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى ئىچىدە نۇرغۇنلىغان خەنزۇچە پۈتۈكلەر بار. نىيىدىن قېزىۋېلىنغان خەن دەۋر يېزىقى خەت نۇسخىسىدا ئويۇلغان «يېزا مەھكىمە مۆھۈرى» — شەرقىي خەن دەۋرىدىكى چېگرىنى قوغداۋاتقان لەشكەرلەرنىڭ ئوردا مۆھۈرى بولۇپ، بۇ تارىخىي ماتېرىياللار ۋە مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى قەدىمدىن باشلاپ خوتەننىڭ ھەر مىللەت خەلقى بىرلىكتە ئىچىپ قۇرۇپ چىققان ئۇلۇغ تۆپراق ئىكەنلىكىنى چوڭقۇر ھەم ئېنىق ئىسپاتلايدۇ. خوتەننىڭ ھەر بىر سۇڭ تۆپرىقىغا ھەر مىللەت خەلقىنىڭ قان - تەرى سىڭگەن، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ئەگرى -

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

توقاي جاپا - مۇشەققەت ئىچىدە بەسىپ ئۆتكەن كەچۈرمىشلىرى، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ئىتتىپاقلىشىپ كۈرەش قىلىشتەك پارلاق سەھىپىسى ۋە ھەر مىللەت خەلقى ئورتاق يارالقان تارىخىي نەتىجىلەر خاتىرىلەنگەن.

شۇنىڭ بىلەن تەڭ، خوتەن يەنە كۆپ دىنلىق رايون. مىلادىيە I ئەسىردىن بۇرۇن خوتەنلىكلەر پىرىخونلۇققا ئېتىقاد قىلغان، مىلادىيە بىرىنچى ئەسىردىن X ئەسىرگىچە 1000 يىلدەك بۇددا دىنىغا ئېتىقاد قىلغان. مىلادىيە XI ئەسىردىن ھازىرغىچە خوتەندىكى كۆپ سانلىق ئاز سانلىق مىللەت ئىسلام دىنىغا ئېتىقاد قىلىپ كەلدى. خوتەندە يەنە نىستورى دىنى، ئاۋجىياۋ دىنى، مانى دىنى، شامان دىنى قاتارلىقلارمۇ تارقالغان.

1949 - يىلى 9 - ئايدا شىنجاڭ تىنچ يول بىلەن ئازاد بولدى. جۈڭگو خەلق ئازادلىق ئارمىيىسىنىڭ بىر قىسمى يولداش خۇاڭ چېڭنىڭ قوماندانلىقىدا تەكلىماكاننى كېسىپ ئۆتۈپ، خوتەنگە كېلىپ، خوتەن تارىخىدىكى ئەڭ يېڭى سەھىپىنى ئاچتى. ئۇيغۇرلارنى ئاساس قىلغان خوتەندىكى ھەر مىللەت خەلقى خوتەن بوستانلىقىنىڭ ھەقىقىي خوجايىنلىرىغا ئايلاندى. سىياسىي، ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي جەھەتلەردە مىسلى كۆرۈلمىگەن تارىخىي تەرەققىيات مۆجىزىلىرىنى يارىتىپ، خوتەن تارىخىدىكى ئەڭ رەڭدار سەھىپىلەرنى قالدۇردى.

خوتەننىڭ تارىخىغا نەزەر تاشلايدىغان بولساق، خوتەن ئەزەلدىن ۋەتىنىمىزنىڭ ئايرىلماس بىر قىسمى، خوتەننىڭ تارىخىنى خەنزۇلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ھەر مىللەت خوتەن خەلقى ئورتاق يارالقان. ئازاد بولغان 50 نەچچە يىلدىن بۇيان، خوتەننىڭ ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي شانلىق نەتىجىگە ئېرىشىپ، خەلق تۇرمۇشىدا ئالەمشۇمۇل ئۆزگىرىش بولدى.

1949 - يىلى 9 - ئاينىڭ 25 - كۈنى شىنجاڭ تىنچ يول بىلەن ئازاد بولدى. 12 - ئاينىڭ 12 - كۈنى جۈڭگو خەلق ئازادلىق ئارمىيىسى خوتەنگە كىرىپ، خوتەن تارىخىدا يېڭى سەھىپە ئاچتى.

1950 - يىلى 1 - ئايدا پۈتۈن ۋىلايەتتە ھەربىي باشقۇرۇش تۈزۈمى يولغا قويۇلدى. شۇ يىلى 3 - ئايدا جۈڭگو كومپارتىيەسى خوتەن يەرلىك كومىتېتى، خوتەن ۋالىي مەھكىمىسى قۇرۇلدى. بۇنىڭغا ئەگىشىپ ناھىيىلىك پارتكوم، ناھىيىلىك خەلق

ھۆكۈمەتلىرىمۇ قۇرۇلدى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى خوتەندە ھاكىمىيەت قۇرۇپ، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ يېتەكلەپ، ئىشلەپچىقىرىشنى تەرەققي قىلدۇرۇپ، ئىجارە كېمەيتىپ، زومىگەرلەرنى جازالاپ، كونا ھاكىمىيەتنى ئۆزگەرتتى. كەڭ نامرات دېھقانلار قەد كۆتۈرۈپ، دۆلەتنىڭ خوجايىنلىرىغا ئايلاندى، يېزىلاردىكى ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرى ئازاد بولدى. خوتەن يېڭى ھاياتي كۈچكە ئېرىشتى. نەچچە ئون يىلدىن بۇيان، بولۇپمۇ پارتىيە 11 - نۆۋەتلىك مەركىزي كومىتېتى 3 - ئومۇمي يىغىنىدىن كېيىن پۈتۈن ۋىلايەتتىكى ھەر مىللەت كادىرلىرى ۋە ئامما ئىتتىپاقلىشىپ كۈرەش قىلىپ، باتۇرلۇق بىلەن ئىلگىرىلەپ، تولۇپ - تاشقان قىزغىنلىق بىلەن ئىسلاھات، ئېچىۋېتىش ۋە زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئۇلۇغ ئەمەلىيەتكە ئاتلىنىپ، خوتەننىڭ ئىسلاھات ۋە تەرەققىياتىنى تېرىشىپ ئىلگىرى سۈرۈپ، تۇرلۇك ئىشلاردا ئالەمشۇمۇل نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈرۈپ، ۋىلايىتىمىزدە سىياسىي مۇقىم، ئىقتىساد تەرەققي قىلغان، مىللەتلەر ئىتتىپاق، جەمئىيەت ئالغا باسقان، خەلق تۇرمۇشى ئۇزلۇكسىز ياخشىلىنىۋاتقان يېڭى ۋەزىيەتنى بارلىققا كەلتۈردى.

يېزا ئىگىلىك تېز تەرەققي قىلدى. ئېكولوگىيىلىك مۇھىت زور دەرىجىدە ياخشىلاندى. ئازادلىقتىن ئىلگىرى خوتەننىڭ يېزا ئىگىلىكى ئىپتىدائىي ھالەتتىكى نوقۇل يېزا ئىگىلىك ئىدى. ئەينى ۋاقىتتا ئىشلەپچىقىرىش مۇھىتى ئىنتايىن ناچار، شارائىت ئىنتايىن جاپالىق بولۇپ، پۈتۈن ۋىلايەتتە بىرمۇ مەشىگۈلۈك سۇ ئامبىرى يوق ئىدى. ئېتىزلار تارقاق، ئېگىز - پەس، ئېرىق - ئۆستەڭلەر ئەگرى-توقاي، يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرى يوق دېيەرلىك بولۇپ، ئاساسلىقى ئادەم بىلەن ھايۋانغا تايىنىپ، ئىنتايىن ئاددىي يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىش بىلەن شۇغۇللىناتتى. يېزا ئىگىلىك قوشۇمچە مەھسۇلاتلىرى ئىنتايىن كەمچىل ئىدى. كۆپ قىسىم ئامما ئاچ - يالىڭاچ، مۇھتاجلىقتا كۈن ئۆتكۈزەتتى. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ھەر مىللەت خەلقىنى ئازادلىققا ئېرىشتۇرگەندىن كېيىن زومىگەر، پومىشچىكلارنى يوقىتىپ، يەرنى نامرات دېھقانلارغا بۆلۈپ بېرىپ، ئىشلەپچىقىرىشنى تۈتۈپ، ئېتىز - ئېرىق سۇ ئىنشائاتى ئاساسىي قۇرۇلۇشى بىلەن كەڭ شۇغۇللاندى. ئۆتكەن ئەسىرنىڭ 50-يىللىرىدىن 60 - يىللارنىڭ بېشىغىچە ئومۇمي سىغىمچانلىقى 300

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

نەچچە مىليون كۇب مېتىر كېلىدىغان چوڭ - كىچىك سۇ ئامبىرىدىن 58 نى، چوڭ ئۆستەڭدىن ئالتىنى ياسىدى. يېزا ئىگىلىك پەن - تېخنىكىسى دەسلەپكى قەدەمدە كېڭەيتىلىپ، زور تۈركۈمدىكى يېزا ئىگىلىك ماشىنىلىرى ئىشلەپچىقىرىش ئەمگىكىگە كىرىشتۈرۈلدى. ئىشلەپچىقىرىش شارائىتى تەدرىجىي ياخشىلىنىپ، يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشىنىڭ تەرەققىياتى ئىلگىرى سۈرۈلدى. ئاشلىق، پاختا، مايلىقدان، چارۋا، پىلە ئىشلەپچىقىرىشتا تارىختىكى ئەڭ يۇقىرى سەۋىيە يارىتىلدى. 1949 - يىلى يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىش ئومۇمىي قىممىتى 92 مىليون 603 مىڭ يۈەن بولۇپ، 50 - يىللارنىڭ ئاخىرىغا بارغاندا 190 مىليون 720 مىڭ يۈەنگە يېتىپ، 10 يىلدا بىر ھەسسىدىن كۆپرەك ئاشتى. 1949 - يىلغا سېلىشتۇرغاندا، 1978 - يىلى يېزا ئىگىلىك ئومۇمىي ئىشلەپچىقىرىش قىممىتى 171 مىليون 665 مىڭ يۈەنگە يېتىپ 8.1 ھەسسە؛ ئاشلىق ئومۇمىي ھوسۇلى 29 مىڭ 500 توننىغا يېتىپ 2.5 ھەسسە؛ پاختا 3634.5 توننىغا يېتىپ 5.7 ھەسسە؛ مايلىقدان 5824 توننىغا يېتىپ 2.7 ھەسسە؛ يىل ئاخىرىدىكى چارۋا بىر مىليون 926 مىڭ 800 تۇياققا يېتىپ، 1.4 ھەسسە ئاشتى. يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشىنىڭ ئۈزلۈكسىز تەرەققىي قىلىشىغا ئەگىشىپ، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ تۇرمۇش سەۋىيىسىمۇ تەدرىجىي ئۆستى. ئۆتمۈشتىكى دېھقانلارنىڭ يېرىم يىل كۆكتات، يېرىم يىل ئاشلىق بىلەن ئۆتىدىغان كۈنلىرى كەلمەسكە كەتتى.

پارتىيە 11 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 3 - ئومۇمىي يىغىنىدىن بۇيان، خوتەن خەلقى ئىسلاھات، ئېچىۋېتىش ئۇلۇغ بايرىقىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، پارتىيىنىڭ تۈرلۈك فاڭجېن، سىياسەتلىرىنى ئەستايىدىل ئۆگەندى ۋە ئىزچىللاشتۇردى. يېزا ئىسلاھاتىنىڭ باھار شامىلى خوتەن زېمىنىغا يېتىپ كېلىپ يىلتىز تارتىپ، چېچەكلەپ مېۋە بەردى. مەھسۇلاتنى ئائىلىلەرگىچە بىرلەشتۈرۈپ ھۆددىگە بېرىش مەسئۇلىيەت تۈزۈمىنى ئاساس قىلغان بىر تۇتاش باشقۇرۇش بىلەن تارقاق باشقۇرۇش بىرلەشتۈرۈلگەن قوش قاتلاملىق ئىگىلىك تۈزۈلمىسى يېزىلاردا ئەمەلىيلىشىپ، يېزا ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرى زور دەرىجىدە ئازاد بولدى. دېھقانلارنىڭ ئىشلەپچىقىرىش ئاكتىپلىقى قوزغىتىلدى. مەركەز چېگرا رايوندىكى ئاز سانلىق مىللەتلەر ئولتۇراقلاشقان نامرات رايونلاردا تەرەققىيات

ئارقىلىق نامراتلارنى يۆلەش سىياسىتىنى يولغا قويۇپ، سىياسەت، مەبلەغ جەھەتتىن يۆلەش سالمىقىنى ئۆزلۈكسىز ئاشۇرۇپ، بىر قاتار ئېتىبار بېرىش سىياسەتلىرىنى ئەمەلىيلەشتۈردى. ئىچكىرىدىكى ئۆلكە، ژىلايەتلەر، ئاپتونوم رايونلاق سىستېمىلار بويىچە يارداەم بېرىش خىزمىتى ۋە غەربىي رايونلارنى كەڭ كۆلەمدە ئېچىش ئىستراتېگىيىسى ئومۇميۈزلۈك يولغا قويۇلدى. بىر تۈركۈم نۇقتىلىق قۇرۇلۇش تۈرلىرى ژىلايېتىمىزدىكى يەتتە ناھىيە، بىر شەھەردە ئارقا - ئارقىدىن ئىش باشلاپ، خوتەنلىك يېزا ئىگىلىك ئۇل قۇرۇلۇشىنى زور دەرىجىدە تېزلەتتى. بولۇپمۇ يېزىلارنىڭ «بەشتە ياخشى» قۇرۇلۇشى ۋە خوتەنلىك سۇ ئىنشائاتى ئاساسىي قۇرۇلۇشى بويىچە «تەكرىتاغ لوكچىسى»نى تالىشىش پائالىيىتى، «تېرىلغۇ يەر كۆپەيتىش، قۇدۇق قېزىش، توك ھەل قىلىش» قاتارلىق مۇھىم قۇرۇلۇشلار ئومۇميۈزلۈك يولغا قويۇلۇپ، سۇچىلىق قۇرۇلۇش ئىشلىرىنىڭ تەرەققىياتى ۋە دېھقانچىلىق، چارۋىچىلىق ئىشلەپچىقىرىش سەۋىيىسى ئۆزلۈكسىز يۇقىرى كۆتۈرۈلدى. قاراقاش، يۇرۇڭقاش، كوئېنلۇن ئېلىشبېشى قاتارلىق قۇرۇلۇشلار ئارقا - ئارقىدىن پۈتتى. جەمئىي بىر مىليارد 400 مىليون يۈەن مەبلەغ سېلىنغان ئۇلۇغئاتا سۇ ئىنشائاتى تۈگۈنى قۇرۇلۇشى تەدرىجىي پۈتۈپ ئىشلەپچىقىرىشقا كىرىشتۈرۈلدى. غول، تارماق سۇ سىستېمىسى ئېرىق - ئۆستەڭلەر پۈتۈن ژىلايېتىمىز بوستانلىقىنى قاپلىدى. 50 يىلدىن بۇيان، خوتەن يېزىلىرىدا ئالەمشۇمۇل ئۆزگىرىشلەر بولدى. ژىلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشىغا بولغان رەھبەرلىكنى ئۆزلۈكسىز كۈچەيتىپ، يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىش قۇرۇلمىسىنى پائال تەڭشەپ، ئاشلىق، پاختا، چارۋىچىلىق، پىلىچىلىك، باغۋەنچىلىكنى كۆلەملەشتۈرۈپ، ئىشلەپچىقىرىشنى كەسىپلەشتۈرۈش ۋەزىيىتىنى تەدرىجىي شەكىللەندۈردى. يېزا ئىگىلىك يىلمۇيىل يېڭى پەللىگە كۆتۈرۈلۈپ، ئېكولوگىيىلىك مۇھىت كۈنسايىن ياخشىلاندى. ژىلايېتىمىز بويىچە ھەر يىلى ئوتتۇرىچە 100 مىڭ مو ئورمان بەرپا قىلىنىپ، ژىلايەت بويىچە ئېتىزلارنى ئورمان بىلەن تورلاشتۈرۈش ئاساسىي جەھەتتىن ئىشقا ئاشۇرۇلدى. قۇم ئىچكىرىلەپ كىرىپ، ئادەم چېكىنىش، تېرىلغۇ يەر تېز ئازلاپ كېتىشتەك ئېغىر ۋەزىيەت كۆرۈنەرلىك تىزگىنلەندى. بوستانلىق كۆلىمى ئۆزلۈكسىز كېڭىيىپ، ناچار

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

ئېكولوگىيىلىك مۇھىت تەدرىجىي ياخشىلىنىپ، خەلقنىڭ ياشاش مۇھىتى ئىنتايىن زور دەرىجىدە ياخشىلاندى. 2000 - يىلىغا كەلگەندە، پۈتۈن ۋىلايەتنىڭ يېزا ئىگىلىك ئومۇمىي ئىشلەپچىقىرىش قىممىتى 3 مىليارد 669 مىليون يۈەنگە يېتىپ، 1978 - يىلىدىكى 177 مىليون يۈەندىن 17.9 ھەسسە؛ دېھقانلارنىڭ ئوتتۇرىچە كىرىمى 794.27 يۈەنگە يېتىپ، 1978 - يىلىدىكى 54.49 يۈەندىن 14.8 ھەسسە؛ ئاشلىق ئومۇمىي ھوسۇلى 807 مىڭ 100 تونناغا يېتىپ، 1978 - يىلىدىكى 279 مىڭ تونىنا بىلەن سېلىشتۇرغاندا 27.4 ھەسسە؛ پاختا ئومۇمىي ھوسۇلى 40 مىڭ تونناغا يېتىپ 1979 - يىلىدىكى 5.3634 تونىندىن 11 ھەسسە؛ يىل ئاخىردا قولدا قالغان چارۋا 3 مىليون 804 مىڭ 500 تۇياق بولۇپ، 1978 - يىلىدىكى بىر مىليون 926 مىڭ 800 تۇياق بىلەن سېلىشتۇرغاندا 1.98 ھەسسە؛ پىلە ئومۇمىي ھوسۇلى 2564 تونىنا بولۇپ، 1978- يىلىدىكى 4.413 تونىندىن 6.2 ھەسسە ئاشتى. مانا شۇنداق غايەت زور نەتىجىگە ئېرىشىشىمىز — «بىز مەركەز، ئىككى ئاساسىي نۇقتا» دىن ئىبارەت ئاساسىي لۇشىيەندە، پارتىيىنىڭ رەھبەرلىكىدە، يېزا ئىگىلىكىنىڭ ئۇللۇق ئۇرۇنىنى ئومۇمىي خەلق ئىگىلىكىنىڭ ئالدىنقى ئورنىدا قويۇشتا باشتىن - ئاخىر چىڭ تۇرۇپ، بىرىنچىدىن سىياسەتكە، ئىككىنچىدىن سېلىنمىغا، ئۈچىنچىدىن پەن- تېخنىكىغا تايىنىپ، كەڭ دېھقان - چارۋىچىلارنىڭ ئىشلەپچىقىرىش ئاكتىپچانلىقىنى تولۇق قوزغىغانلىقىمىزدىن بولدى.

پارتىيە 11 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 3 - ئومۇمىي يىغىنىدىن كېيىن پارتىيىمىز خىزمەتنىڭ مەركىزىي نۇقتىسىنى ئىقتىسادىي قۇرۇلۇشقا يۆتكىدى. چەت، يىراقلا جايلاشقان، ئۇچۇر راۋان بولمىغان، قاتنىشى ئىنتايىن قۇلايسىز بولغان خوتەن ۋىلايىتىدىكى ھەر مىللەت خەلقى باتۇرلۇق بىلەن ئىزدىنىپ، يول ئېچىپ ئىلگىرىلەپ، ئىسلاھات، يېڭىلىق يارىتىش روھى ۋە ئۈيۇلتاشتەك سېھرىي كۈچى ئارقىلىق شەھەر ئىقتىسادىنى زور كۈچ بىلەن تەرەققىي قىلدۇرۇپ، شەھەر ئىقتىسادىنى يوقلۇقتىن بارلىققا كەلتۈرۈپ، كىچىكلىكتىن چوڭايتىپ، تەدرىجىي زورايتتى. ئازادلىقنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدە، خوتەن ۋىلايىتىدە ساناقەت جەھەتتە بەزى بىر قول ھۈنەرۋەنچىلىك، قاتناش تىرانسپورتىدا گۈمىدىن كېرىيىگىچە بولغان ئاددىي تاشيوللار بار ئىدى. ئىككىنچى، ئۈچىنچى

كەسىپ يوق دېيەرلىك بولۇپ، XX ئەسىردىكى 50 - يىللارغا كەلگەندىن كېيىن دۆلەتنىڭ زور كۈچ بىلەن قوللىشى ئاستىدا، ۋىلايەتلىك يېپەك توقۇمىچىلىق فابرىكىسى، پاختا توقۇمىچىلىق فابرىكىسى، ئوت - ئېلېكتر ئىستانسىسى، پاختا زاۋۇتى، دۇڭا كۆمۈر كېنى، باسما زاۋۇتى، سۇ ئېلېكتر ئىستانسىسى قاتارلىق سانائەت ئارقا - ئارقىدىن بارلىققا كەلدى. نۆۋەتتە، ۋىلايىتىمىزدە كۆمۈر، ئېلېكتر قۇۋۋىتى، قۇرۇلۇش ماتېرىياللىرى، ماشىنىسازلىق، پاختا توقۇمىچىلىق، يېپەك توقۇمىچىلىق، مېۋە هاراقچىلىقى، يېمەك - ئىچمەك، ئويىمچىلىق قاتارلىق هەر خىل تۈردىكى سانائەت كارخانىلىرىدىن 371 بار. توك تارقىتىش مىقدارى 1954 يىلىدىكىدىن 40 مىڭ 217 هەسسە؛ كۆمۈر 1954 - يىلىدىكىدىن 480 هەسسە؛ سېمونت 1967 - يىلىغا سېلىشتۇرغاندا يەتتە هەسسە ئاشتى. ۋىلايەت بويىچە دۆلەت كارخانىلىرىدىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەر يېڭى جۇڭگو قۇرۇلغان دەسلەپكى مەزگىلدىكى 604 ئادەمدىن كۆپەيىپ 16 مىڭغا يەتتى. قاتناش ئىشلىرىغا كەلسەك، 1949 - يىلى خوتەندە ئاسفالت يول يوق ئىدى. هازىرغىچە ۋىلايەت بويىچە 2600 كىلومېتىردىن كۆپرەك يولغا ئاسفالت ياتقۇزۇلۇپ، يېزىلار تۇتاشتۇرۇلغان، كەنتلەرگىچە ئاپتوموبىل قاتنىيالايدىغان قاتناش تىرانسپورت توري ئاساسىي جەهەتتىن شەكىللەندى. بولۇپمۇ 1995 - يىلى ئوتتۇرا تارىم قۇملۇق يولى پۈتۈپ قاتناش باشلانغاندىن كېيىن خوتەن بىلەن ئۈرۈمچىنىڭ ئارلىقى 500 كىلومېتردەك قىسقاردى. پوچتا - تېلېگراف، خەۋەرلىشىش ئىشلىرى يوقلۇقتىن بارلىققا كېلىپ، تېز تەرەققي قىلىپ، XX ئەسىرنىڭ 90 - يىللىرىدىكى چۈرىمە تېلېفوننىي بىراقلا ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، پروگراممىلىق تېلېفون ئورناتتۇق. نۆۋەتتە خەۋەرلىشىش ئەسلىمەلىرى پۈتۈن مەملىكەت، پۈتۈن دۇنيا بىلەن تەڭ قەدەمدە تەرەققي قىلىۋاتىدۇ. 2000 - يىلى ۋىلايەت بويىچە تېلېفون ئورنىتىش سىغىمچانلىقى 69 مىڭ 400 گە يېتىپ، تۇراقلىق تېلېفون ئابونتلىرى 49 مىڭ 100 گە يەتتى. بۇنىڭ ئىچىدە يېزا تېلېفون ئابونتلىرى 13 مىڭ 601 گە يەتتى. 41% مەمۇرىي كەنتكە تېلېفون ئورنىتىلدى. سىمسىز چاقىرغۇ ۋە كۆچمە تېلېفون ئابونتلىرى زور كۆلەمدە كۆپەيىپ، 2000 - يىلى ئاخىرىغا كەلگەندە ئايرىم - ئايرىم هالدا 22691 ۋە 7319 غا يەتتى.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

شەھەر ئىقتىسادىنىڭ تەرەققىياتى، شەھەر نوپۇسىنىڭ تېز كۆپىيىشى ئىككىنچى، ئۈچىنچى كەسىپنىڭ تەرەققىياتىنى ئىلگىرى سۈردى. يېزا - بازار كارخانىلىرى ۋە يەككە خۇسۇسىي ئىگىلىك بىراقلا مەيدانغا كەلدى. يېمەك - ئىچمەك مۇلازىمىتى ۋە ساياھەتچىلىك قاتارلىق كەسىپلەر تېز تەرەققىي قىلىش ۋەزىيىتى دەسلەپكى قەدەمدە شەكىللەندى. شەھەر قۇرۇلۇش سۈرئىتى يەنمۇ تېزلىتىلىپ، ھەر مىللەت خەلق ئاممىسىنىڭ تۇرمۇشى ۋە خىزمەت مۇھىتىدا زور ئۆزگىرىش بولدى. نېفىت - تەبىئىي گازنى ئېچىشتا كۆرۈنەرلىك ئۈنۈم ھاسىل قىلىندى.

دۆلەت ۋە ئاپتونوم رايون نامراتلارنى يۆلەش قىيىن ئۆتكىلىگە ھۇجۇم قىلىش پىلانىنى زور كۈچ بىلەن يولغا قويۇپ، ۋىلايەتتىمىزدىكى ھەر مىللەت خەلقىنى نامراتلىقتىن قۇتۇلدۇرۇش قەدىمىنى يەنمۇ تېزلەتتى. نامراتلارنى يۆلەش قىيىن ئۆتكىلىگە ھۇجۇم قىلىشنى يولغا قويغاندىن بۇيان، دۆلەت ھەر يىلى مالىيىنىڭ نامراتلارنى يۆلەش مەبلىغى، ئىش تېپىپ بېرىش يولى بىلەن يارەم بېرىش مەبلىغىدىن 300 مىليون يۈەندىن كۆپ مەبلەغ ئاجرىتىپ بەردى. 1995 - يىلىدىن بۇيان ئومۇمىي سېلىنغان مەبلەغ ئىككى مىليارد يۈەندىن ئېشىپ كەتتى. نامراتلارنى يۆلەش تۇرىدىن 904 ئورۇنلاشتۇردى. بۇنىڭ ئىچىدە ئۇلۇغئاتا سۇ ئىنشائاتى تۈگۈن قۇرۇلۇشى دۆلەتنىڭ «9 - بەش يىللىق» پىلان مەزگىلىدىكى نۇقتىلىق قۇرۇلۇش قىلىپ بېكىتىلىپ، جەمئىي بىر مىليارد 400 مىليون يۈەن مەبلەغ سېلىندى. شۇنىڭ بىلەن تەڭ، مەركەز بېيجىڭ شەھىرى ۋە جېجياڭ ئۆلكىسىنى خوتەنگە يارەم بېرىشكە بېكىتتى. شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم خەلق ھۆكۈمىتى شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىمىزدىكى ئەمەلىي كۈچى بار- نازارەت، ئىدارىلەردىن 28 نى خوتەنگە سىستېمىلار بويىچە يارەم بېرىشكە بەلگىلەپ، خوتەن خەلقىنىڭ نامراتلىقتىن قۇتۇلۇش قەدىمىنى تېزلەتتى. 2000 - يىلى ۋىلايىتىمىزدىكى نامرات ئاھالىلەر 1995- يىلىدىكى 677 مىڭدىن 220 مىڭغا چۈشتى. 2000 - يىلىدىكى نامرات ئاھالىلەرنىڭ ۋىلايىتىمىز ئومۇمىي نوپۇسىدا ئىگىلىگەن نىسبىتى 1995 - يىلىدىكى 53.1% دىن 31.4% كە تۆۋەنلىدى.

پەن - تېخنىكا، مائارىپ، مەدەنىيەت، سەھىيە ئىشلىرى تېز تەرەققىي قىلدى. ئىجتىمائىي ئىشلار ئومۇميۈزلۈك ئالغا سىلجى-

تىلدى. ئازادلىقنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدە ۋىلايەتىمىزنىڭ پەن - تېخنىكا، مائارىپ، مەدەنىيەت، سەھىيە ئىشلىرى ئارقىدا ئىدى. پەن- تېخنىكا ۋىلايىتىمىزدە بىر بوشلۇق ئىدى. مائارىپ جەھەتتىن ئېلىپ ئېيتساق، 1949 - يىلى خوتەن ۋىلايىتىدە تېخى ئوتتۇرا مەكتەپ مائارىپى يولغا قويۇلمىغان بولۇپ، ئالىي مائارىپتىن ھەرگىزمۇ سۆز ئاچقىلى بولمايتتى. ۋىلايەت بويىچە يەتتە ناھىيىدىن جەمئىي 145 باشلانغۇچ مەكتەپ، 25 مىڭ 600 ئوقۇغۇچى، بىرلا دارىلمۇئەللىمىن، 180 ئوقۇتقۇچى بار ئىدى. سەھىيە جەھەتتە، ۋىلايەت بويىچە داۋالاش ئاپپاراتلىرىدىن ئۈچ، تېببىي خادىمدىن يىگىرمە بىر نەپەر، كېسەل كارىۋىتىدىن 70 بار ئىدى. يېڭى جۇڭگو قۇرۇلغاندىن كېيىن خوتەندىكى ھەر مىللەت خەلقى پارتىيە ۋە خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ زور كۈچ بىلەن قوللىشى ۋە يارەدەم بېرىشى ئارقىسىدا، ئىقتىسادىي قۇرۇلۇش كۈنسايىن گۈللىنىپ، پەن - تېخنىكا، مائارىپ، مەدەنىيەت، سەھىيە ئىشلىرى ياخشى تەرەققىي قىلدى.

2000 - يىلى زىيالىيلار 28 مىڭ 930 گە يەتتى. بۇنىڭ ئىچىدە ئالىي ئۇنۋانى بارلار 515، ئوتتۇرا دەرىجىلىك ئۇنۋانى بارلار 5388، ۋىلايىتىمىز بويىچە كۆزگە كۆرۈنگەن ئىختىساس ئىگىلىرى 99، ئاپتونوم رايون دەرىجىلىك مۇنەۋۋەر مۇتەخەسسىس بەشكە يەتتى. 1984 - يىلىدىن بۇيان ئاپتونوم رايونىنىڭ ئەمەلىي قوللىنىلغان ئىلغار تېخنىكا نەتىجىلىرىدىن 42 سى كېڭەيتىلدى. ۋىلايەت بويىچە ۋىلايەت، ناھىيە، يېزا ۋە كەنت دەرىجىلىك پەن - تېخنىكا ئومۇملاشتۇرۇش تورى ئاساسىي جەھەتتىن بەرپا قىلىندى. مائارىپ ئىشلىرى جۈش ئۇرۇپ تەرەققىي قىلىپ، ۋىلايەت بويىچە باشلانغۇچ مەكتەپتىن 895 قۇرۇلۇپ، مەكتەپتىكى ئوقۇغۇچى 256 مىڭ 970 كە؛ ئادەتتىكى ئوتتۇرا مەكتەپتىن 140 قۇرۇلۇپ، مەكتەپتىكى ئوقۇغۇچى 96005 كە؛ ئوتتۇرا تېخنىكومدىن بەش قۇرۇلۇپ، مەكتەپتىكى ئوقۇغۇچى 3648 گە؛ ئالىي تېخنىكومدىن تۆتى قۇرۇلۇپ، مەكتەپتىكى ئوقۇغۇچى 2167 گە؛ ۋىلايەت بويىچە ئوقۇش پىشىدىكى بالىلارنىڭ مەكتەپكە كىرىش نىسبىتى 95.4 % كە؛ تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپكە كىرىش نىسبىتى 62.5 % كە يېتىپ، كۆپ قاتلاملىق، كۆپ پەنلىك ۋە كۆپ تۈرلىلىك مائارىپ سىستېمىسى ئاساسىي جەھەتتىن شەكىللەندى. سەھىيە ئىشلىرىدا ۋىلايەت بويىچە سەھىيە داۋالاش

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئاپپاراتلىرى 145 گە، تېببىي تېخنىكا خادىملار 5841 گە، كېسەل كارىۋىتى 4678 گە يېتىپ، 1949 - يىلىدىن ئىلگىرىكىگە سېلىشتۇرغاندا ئايرىم - ئايرىم هالدا 3.48 هەسسە، 278 هەسسە ۋە 66 هەسسە ئاشتى. شۇنىڭ بىلەن بىرگە مۇتلەق كۆپ ساندىكى يېزا، كەنتلەردە هەمكارلىشىپ داۋالىنىش يولغا قويۇلۇپ، كەنت شىپاخانىلىرىنىڭ قاپلىنىش نىسبىتى 85% كە يەتتى. ئۇيغۇر تېبابەتچىلىك ئىشلىرىمۇ بىر قەدەر تېز تەرەققىي قىلدى. 50 يىلدىن بۇيان خوتەن ۋىلايىتىنىڭ مەدەنىيەت ئىشلىرى ئۇچقاندەك راۋاجلاندى. هەممە ناهىيىلەردە مەدەنىيەت يۇرتى، هەممە يېزىلاردا مەدەنىيەت پونكىتى، هەممە كەنتلەردە مەدەنىيەت ئۆيى، كۇتۇپخانا، رادىئو ئۇزىلى بار بولدى. ۋىلايەت بويىچە ئومۇمىي نوپۇسنىڭ 96.5% ۋە 95.4% رادىئو ئاڭلىيالايدىغان، تېلېۋىزور كۆرەلەيدىغان بولدى. تەنتەربىيە ئىشلىرىدا توپ ۋە يېنىك ئاتلېتىكا پائالىيىتى ۋە مۇسابىقە مەيدانىدىن 552 قۇرۇلدى، ۋىلايىتىمىز ئۇدا مەملىكەت بويىچە ئاممىۋى تەنتەربىيە پائالىيەتلىرىدىكى ئىلغار ئورۇن بولۇپ كەلدى. خوتەن ناهىيىسىگە بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى مۇهىت - پىلان مەھكىمىسى «يەر شارى بويىچە 500 ياخشى ئورۇن» دېگەن شەرەپلىك نام بەردى هەمدە گۇۋاهنامە ۋە ئالتۇن مېدال تارقىتىپ بەردى. خوتەن خەلقىنىڭ تەبىئەتكە قارشى كۈرەش قىلىپ، يۇرت - ماكانىنى گۈللەندۇرۇشتەك روهى پۈتۈن مەملىكەت ۋە دۇنيا خەلقىنىڭ ماختىشىغا سازاۋەر بولدى.

سوتسىيالىستىك بازار ئىگىلىكى بەرپا قىلىش داۋامىدا خوتەندىكى هەر مىللەت خەلقى پارتىيىنىڭ لۇشيەن، فاڭجېن، سىياسەتلىرىدە قەتئىي تەۋرەنمەي چىڭ تۇرۇپ، ئىقتىسادىي قۇرۇلۇشنى چىڭ تۇتۇش بىلەن بىرگە مەنىۋى مەدەنىيەتنىڭ قۇرۇلۇشىنىمۇ چىڭ تۇتتى. ۋىلايىتىمىزدىكى هەر دەرىجىلىك پارتكوم، هۆكۈمەتلەر، هەر مىللەت خەلق ئاممىسى پارتىيىنىڭ مىللەتلەر، دىن سىياسىتىنى ئەستايىدىل ئىجرا قىلىپ، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۈچەيتىپ، مىللىي بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇپ، ۋەتەنپەرۋەرلىك، كوللېكتىۋىزم ۋە سوتسىيالىزم تەربىيىسىنى ئۇزلۇكسىز كۈچەيتىپ، بارلىق مىللىي بۆلگۈنچىلىك ۋە دىنىي ئەسەبىي كۈچلەرگە قارشى قەتئىي كۈرەش قىلدى. مەنىۋى - مەدەنىيەتنىڭ قۇرۇلۇشى پائالىيىتى ۋە ئۇدا 18 يىل مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تەربىيىسى ئېيى پائالىيىتىنى زور كۈچ بىلەن

قانات يايدۇردۇق. شەھەر، يېزىلاردا مەدەنىي شەھەر ئاھالىسى بولۇش، مەدەنىي ئورۇن ۋە شەھەر بەرپا قىلىش، «ئوچىتە ئەلا، بىردىن ئۆگىنىش»، ئارمىيە بىلەن خەلق، خەلق ساقچىسى بىلەن خەلق ئورتاق بەرپا قىلىش، «مەدەنىي يېڭى ئىستىل تۇرغۇزۇش» كۆزگە كۆرۈنگەن 10 مۇنەۋۋەرنى باھالاش» قاتارلىق پائالىيەتلەرنى كەڭ كۆلەمدە قانات يايدۇردۇق. قۇربان تۇلۇم يولىنى يىراق كۆرمەي بېيجىڭغا بېرىپ، رەئىس ماۋزېدۇڭ بىلەن كۆرۈشمەكچى بولغانلىقى ھەققىدىكى ھېكايە ئارقىلىق، ھەر مىللەت ئاممىسىغا پارتىيىنى ۋە سوتسىيالىزمنى سۆيۈش تەربىيىسى ئېلىپ باردۇق. جاۋېيلۇدەك ياخشى كادىر، يولداش ۋاڭ ۋېيدىن ئۆگىنىش پۈرسىتىدىن پايدىلىنىپ، كەڭ پارتىيە ئەزالىرى ۋە كادىرلارغا چېگرا رايوندا يىلتىز تارتىپ، خالىس تۆھپە قوشۇپ، خوتەن خەلقىنى بالدۇرراق بەختلىك تۇرمۇشقا ئېرىشتۇرۇش ئۈچۈن، تىرىشچانلىق ئىشلەش توغرىسىدا تەربىيە ئېلىپ باردۇق. نۇرغۇن تىپىك ئىش - ئىزلار، تەسىرلىك ھېكايىلەر ئەۋلادمۇئەۋلاد كىشىلىرىمىزنى پارتىيىنىڭ ئىشلىرى، خەلق مەنپەئىتى ئۈچۈن ئالدىنقىلارنىڭ ئىزىنى بېسىپ تىرىشچانلىق ئىشلەشكە ئىلھاملاندۇرماقتا.

50 يىلدىن بۇيان، بولۇپمۇ پارتىيە 11 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 3 - ئومۇمىي يىغىنىدىن بېرى، ۋىلايەتلىك قولغا كەلتۈرگەن شانلىق نەتىجىلەر پارتىيە مەركىزىي كومىتېتى، گوۋۈيۈەن، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم، خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ توغرا ۋە كۆچلۈك رەھبەرلىكىنىڭ نەتىجىسى، دۆلەت ۋە سىستېمىلار بويىچە يارىدەم بېرىۋاتقان قېرىنداش ئۆلكە، شەھەر، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىمىزدىكى سىستېمىلار بويىچە يارىدەم بېرىۋاتقان ئورۇنلارنىڭ زور كۈچ بىلەن يارىدەم بەرگەنلىكىنىڭ نەتىجىسى، شۇنداقلا پۈتۈن ۋىلايىتىمىزدىكى ھەر مىللەت خەلق ئاممىسىنىڭ ئورتاق كۈرەش قىلغانلىقىنىڭ نەتىجىسى. بۇ نەتىجىلەرنى تارىختىكى ھەر قانداق دەۋرگە سېلىشتۇرۇش مۇمكىن ئەمەس. بىراق قېرىنداش ۋىلايەت، ئوبلاستلار بىلەن توغرا لىنىيە بويىچە سېلىشتۇرغاندا يەنىلا مۇئەييەن پەرق بار. دېگۈز بويىدىكى رايونلارنىڭ ئىقتىسادىي ۋە ئىجتىمائىي ئىشلىرىنىڭ تەرەققىياتى بىلەن توغرا لىنىيىدىن سېلىشتۇرغاندا ئىنتايىن ئارقىدا قالدۇق. شۇڭا غەيرەت ئۇستىگە غەيرەت قىلىپ، يەنمۇ تىرىشىپ يېتىشۇبلىشىمىزغا

ئەۋلاد گۇرۇپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

توغرا كېلىدۇ. غەربىي رايوننى كەڭ كۆلەمدە ئېچىش ئىستراتېگىيىسى ئومۇميۈزلۈك يولغا قويۇلدى. بىز دېڭ شياۋپىڭ نەزەريىسى ئۇلۇغ بايرىقىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، «ئۇچكە ۋەكىللىك قىلىش» مۇھىم ئىدىيىسىدە چىڭ تۇرۇپ، مەۋقەنى ھازىرغا قارىتىپ، كەلگۈسىگە نەزەر سېلىپ، «10 - بەش يىللىق پىلان» نى ئوبدان تۈزۈپ، ھەر مىللەت خەلق ئاممىسىنى يېتەكلەپ، تېخىمۇ يۇقىرى نىشانغا قاراپ ئالغا ئىلگىرىلەيمىز.

ئىنسانىيەت يېڭى ئەسىرگە، يېڭى مىڭ يىلغا قەدەم قويغان پەيت خوتەن ۋىلايىتىنىڭ يەنە بىر مۇھىم تەرەققىيات مۇساپىسى بولىدۇ. ۋىلايىتىمىزنىڭ «10 - بەش يىللىق پىلان» مەزگىلىدىكى يېتەكچى ئىدىيىسى: پارتىيە 15 - قۇرۇلتىيى روھىنى چوڭقۇر ئىزچىللاشتۇرۇپ، ئىسلاھات، تەرەققىيات ۋە مۇقىملىقنىڭ مۇناسىۋىتىنى توغرا بىر تەرەپ قىلىپ، ئىقتىسادىي قۇرۇلۇشنى مەركەز قىلىش، ئىسلاھات، ئېچىۋېتىشتە قەتئىي چىڭ تۇرۇش؛ دۆلەتنىڭ غەربىي رايونلارنى كەڭ كۆلەمدە ئېچىش ئىستراتېگىيىسىنى يولغا قويۇشتىن ئىبارەت تارىخىي پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ ۋە دۆلەت، ئاپتونوم رايوننىڭ خوتەننى يۆلەشتىن ئىبارەت ئېتىبار بېرىش سىياسەتلىرىدىن تولۇق پايدىلىنىپ، نامرات ئاھالىنىڭ قورسىقى توق، كىيىمى پۈتۈن بولۇش مەسىلىسىنى ئاساسىي جەھەتتىن ھەل قىلىش ۋە بېيىپ ھاللىق سەۋىيىگە يۈرۈش قىلىشنى ئالدىنقى نىشان قىلىپ، خوتەننىڭ ئەمەلىيىتىنى چىقىش قىلىشتا چىڭ تۇرۇپ، بازار ئېھتىياجىنى يېتەكچى قىلىپ، ئىگىلىك قۇرۇلمىسى ۋە كەسىپلەرنىڭ جايلىشىشىنى ئىستراتېگىيىلىك تەڭشەپ، ئىقتىسادنىڭ ئېشىش نۇقتىسىنى خوتەننىڭ ئەۋزەل بايلىقى ۋە ئۆزگىچە كەسىپلىرىنى ئېچىشقا قويۇپ، ئىگىلىك قۇرۇلمىسىنىڭ بىرىنچى كەسىپنى ئاساس قىلىپ، تەدرىجىي ئىككىنچى، ئۈچىنچى كەسىپكە قاراپ ئۆزگىرىشنى ئىلگىرى سۈرۈپ، رايونلاشقان ئىگىلىك قۇرۇلمىسىنى كۆپ خىللاشقان يۆنىلىشكە قاراپ تەرەققىي قىلدۇرۇشنى تېزلىتىش، تەرەققىيات سۈرئىتى بىلەن ئىقتىسادىي ئۈنۈمنىڭ بىرىدەكلىكىدە چىڭ تۇرۇش ئالدىنقى شەرتى ئاستىدا، ئىقتىسادنىڭ تېز تەرەققىي قىلىشىغا كاپالەتلىك قىلىشتىن ئىبارەت.

نۇقتىلىق تەرەققىي قىلدۇرىدىغان ساھەلەر: (1) يېزا ئىگىلىك مەھسۇلاتلىرى بازىرىنىڭ رىقابەت كۈچىنى ئۆستۈرۈش بىلەن

دېھقانلارنىڭ كىرىمىنى ئاشۇرۇشنى مۇھىم نۇقتا قىلىپ، ئۆزگىچە يېزا ئىگىلىكىنى زور كۈچ بىلەن تەرەققىي قىلدۇرۇپ، پۈتۈن ۋىلايەتنىڭ يېزا ئىگىلىكىنى كەسىپلەشتۈرۈشنى تېزلىتىمىز؛ (2) كان بايلىقىنى قېدىرىپ تەكشۈرۈش سالمىقىنى ئاشۇرۇپ، قاتنىشى قولايلىق ھەم كان بايلىقى دەسلەپكى قەدەمدە مەلۇم بولغان جايلاردا كان بايلىقىنى قېدىرىپ تەكشۈرۈش خىزمىتىنى ئومۇمىيۈزلۈك قانات يايدۇرۇش بىلەن تەڭ، تەبىئىي گازنى مۇھىم نۇقتا قىلغان بايلىق مەنبەسىنى ئېچىشنى تېزلىتىپ، ۋىلايەت ئىچىدە تەبىئىي گازدىن پايدىلىنىدىغان ساھەنى زور كۈچ بىلەن كېڭەيتىمىز؛ (3) خوتەننىڭ ئۆزگىچە يېزا ئىگىلىك مەھسۇلاتلىرى، بايلىق ئەۋزەللىكىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇپ، خوتەننىڭ ئۆزگىچە كەسپىنى ئېچىشنى گەۋدىلەندۇرۇپ، ئۇزۇم، دورا ماتېرىياللىرى، سورتلۇق مېۋە قاتارلىق خام ئەشيالاردىن ئۆزگىچە مەھسۇلات ئىشلەپچىقىرىشنى نۇقتىلىق تەرەققىي قىلدۇرۇپ، ئەۋزەل كارخانا ۋە چوڭ كارخانا گۇرۇھلىرىغا تايىنىپ، خوتەننىڭ داڭلىق مەھسۇلاتلىرىنى تىرىشىپ يېتىشتۇرۇپ، يۇقىرى قوشۇمچە قىممەتكە ئىگە ئۆزگىچە، ئۇنۇملۇك سانائەتنىڭ بارلىققا كېلىشى ۋە تەرەققىي قىلىشىنى ئىلگىرى سۈرىمىز. شۇنىڭ بىلەن تەڭ، ئىلغار تېخنىكا، ھۈنەر - سەنئەت ۋە ئەسلىمىلىرىنى ئۆزگەرتىش ئارقىلىق ئەنئەنىۋى سانائەتنى تەرەققىي قىلدۇرۇپ، ھۈنەر - سەنئەت سەۋىيىسى ۋە مەھسۇلات دەرىجىسىنى ئۆستۈرۈپ، ۋىلايىتىمىز مەھسۇلاتلىرىنىڭ رىقابەت كۈچىنى ئاشۇرىمىز؛ (4) ئۇچىنچى كەسىپنى زور كۈچ بىلەن تەرەققىي قىلدۇرۇپ، خوتەنچە سايامەتچىلىكىنى نۇقتىلىق گەۋدىلەندۇرىمىز. شۇنىڭ بىلەن تەڭ كىچىك شەھەر - بازار قۇرۇلۇشىنى يەنىمۇ تېزلىتىپ، تېخىمۇ كۆپ دېھقانلارنى تېرىلغۇ يەردىن ئايرىلىپ، ئىككىنچى، ئۈچىنچى كەسىپ بىلەن شۇغۇللىنىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىمىز، (5) ئۇدا تەرەققىي قىلدۇرۇش ئىستراتېگىيىسىنى داۋاملىق يولغا قويۇپ، سۇ بايلىقىنى مۇۋاپىق ئېچىش ۋە ئۇنىڭدىن ئۈنۈملۈك پايدىلىنىشنى گەۋدىلىك ئورۇنغا قويۇپ، ۋىلايەتنىڭ ئومۇمىي ۋەزىيىتىنى تەرەققىي قىلدۇرۇشقا مۇناسىۋەتلىك بولغان ئېنېرگىيە، قاتناش، خەۋەرلىشىش، ئېكولوگىيە قاتارلىق ئۇل مۇئەسسەسە قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىمىز ھەمدە ئالغا ئىلگىرىلەپ، ئىقتىسادىي تەرەققىياتنىڭ زاپاس كۈچىنى ئاشۇرىمىز.

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

خوتەن ئۆلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمە ئەستايىدىل مۇزاكىرە قىلىش ئارقىلىق، خوتەنچە ئالاھىدىلىككە ئىگە كەسىپلەرنى تەرەققىي قىلدۇرۇش قەدىمىنى تېزلىتىپ، ئىقتىسادنىڭ يېڭى ئېشىش نۇقتىسىنى پائال يېتىلدۇرۇشتىن ئىبارەت خوتەن ئۆلايىتىنىڭ ئىقتىسادنى تەرەققىي قىلدۇرۇشتىكى ئاساسىي ھۇجۇم نىشانىنى بېكىتتۇق. ئانار بازىسىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش ئاساس قىلىنغان ئانار ھاراقچىلىقى، خوتەن قوي يۇڭى خام ماتېرىيال قىلىنغان خوتەن گىلەمچىلىكى، دورا ئۆسۈملۈكلىرىنى تېرىش بازىسى قۇرۇلۇشى ئاساس قىلىنغان ئۇيغۇر دوررىگەرلىكى، يۇلغۇننى كۆلەملەشتۈرۈپ تېرىش ئاساس قىلىنغان نەيچىسمان گۈللۈك توشقان زەدىكى ئۆستۈرۈش، خوتەن چوڭ يوپۇرماقلىق بېدە بازىسى قۇرۇلۇشى ئاساس قىلىنغان يەم - خەشەك كەسپى، خوتەننىڭ بۇددا مەدەنىيىتى ۋە ئۆمۈر چولپانلىرىنىڭ سىرىنى يېشىش ئاساس قىلىنغان سەيلە - سايا‌ھەت كەسپى قاتارلىقلارنى زور كۈچ بىلەن تېزدىن تەرەققىي قىلدۇرىمىز. خوتەن يىپەك توقۇمىچىلىقى ۋە پاختا توقۇمىچىلىقتىن ئىبارەت ئىككى چوڭ ئەنئەنىۋى كەسىپ جەھەتتە، مەھسۇلاتلارنى يېڭىلاش، سېتىش يولىنى تېپىش ئالدىنقى شەرتسىز تەدرىجىي تەرەققىي قىلدۇرۇپ ئۆنۈم قازىنىمىز. بارلىق كەسىپلەردە مەخسۇس ئىشلەپچىقىرىش، كۆلەملەشتۈرۈپ باشقۇرۇش ۋە كەسىپلەشتۈرۈشنى ئىلگىرى سۈرۈشنى ئىشقا ئاشۇرۇپ، خوتەنچە ئالاھىدىلىككە ئىگە مېۋە - چېۋىلەرنى پىششىقلاپ ئىشلەش كارخانىلىرىنى پائال يېتىلدۇرۇپ، بازىرى بار، ياخشى ئىستىقبالغا ئىگە يېڭى مەھسۇلاتلارنى تەتقىق قىلىپ ئىشلەپچىقىرىپ، دۆلەت ئىچى ۋە سىرتىدىكى بازارلارغا كىرگۈزىمىز.

«10 - بەش يىللىق پىلان» مەزگىلىدىكى كەسىپ پىلانىمىز ۋە كەسىپلەرنى جانلاندۇرۇش ئومۇمىي تەسەۋۋۇرىمىز مۇنداق: خوتەننىڭ ئەنئەنىۋى ئەۋزەل كەسىپلىرىنى مۇقىم تەرەققىي قىلدۇرۇش ئاساسىدا، خوتەنچە ئالاھىدىلىككە ئىگە كەسىپلەرنى تەرەققىي قىلدۇرۇشنى گەۋدىلەندۈرۈپ، «ئالتە چوڭ كەسىپ» نى تەرەققىي قىلدۇرۇشنى باشلامچى، «تۆت بىر مىليون مو» قۇرۇلۇشنى ئاساس قىلىپ، ئىقتىسادىي قۇرۇلما ۋە كەسىپلەرنى جايلاشتۇرۇشنى ئىستراتېگىيىلىك تەڭشەپ، خوتەنچە ئالاھىدىلىككە ئىگە يۇقىرى ئۈنۈملۈك كەسىپلەرنى تەرەققىي قىلدۇرۇش ئارقىلىق خوتەننىڭ

ئىقتىسادىنى ئۆدا تەرەققي قىلدۇرۇشنى ئىلگىرى سۈرۈشتىن ئىبارەت.

بىرىنچى كەسىپ: «10 - بەش يىللىق پىلان» مەزگىلىدە «تۆت بىر مىليون مو» قۇرۇلۇشىنى نۇقتىلىق يولغا قويۇپ، 2010 - يىلىغىچە بۇغداي كۆلىمىنى بىر مىليون موغا يەتكۈزۈپ، ئاساسىي ھۇجۇمنى بىرلىك ھوسۇلغا قارىتىپ، ئەلا سۈپەتلىك بۇغداي ئىشلەپچىقىرىشىنى تەدرىجي كېڭەيتىمىز ھەمدە «بىر يىلدا ئىككى قېتىم ھوسۇل ئېلىش» تا چىڭ تۇرۇپ، ئاق ئاشلىقتا ئۆزىمىزنى تەمىنلەپ، ئاشلىققا ھەققىي كاپالەتلىك قىلىمىز؛ چوڭ يوپۇرماقلىق بىدە كۆلىمىنى بىر مىليون موغا يەتكۈزىمىز؛ كۆكتات، مېۋە - چېۋە، گۈل - گىياھ ئاساس قىلىنغان پەسىلسىز مېۋە - چېۋە، كۆكتات ئىشلەپچىقىرىش، پاختا، قىزىلگۈل، جۇڭگوچە تېببىي دورا ئۆسۈملۈكلىرى قاتارلىق ئىقتىسادىي زىرائەتلەرنىڭ كۆلىمىنى بىر مىليون موغا يەتكۈزۈپ، ئىسسىقلىق ئېنېرگىيىسىدىن تولۇق پايدىلىنىپ، ئۆزگىچە ئىقتىسادنى تەرەققي قىلدۇرىمىز؛ ياڭاق، ئۈرۈك، ئانار، ئۈزۈم ئاساس قىلىنغان باغ كۆلىمىنى بىر مىليون موغا يەتكۈزىمىز.

ئىككىنچى كەسىپ: «10 - بەش يىللىق پىلان» مەزگىلىدە دۆلەت كارخانىلىرىنى ئىسلاھ قىلىش توغرىسىدىكى قارارغا ئاساسەن، ئىلگىرىلەشمۇ بولۇش، چېكىنىشمۇ بولۇش، قىلالايدىغانىنى قىلىش، قىلالمايدىغانىنى قىلماسلىق پرىنسىپىدا چىڭ تۇرۇپ، دۆلەت ئىگىلىكىنىڭ ئومۇمىي جايلىشىشىنى زور كۈچ بىلەن تەڭشەپ، دۆلەت كارخانىلىرىنى ئادەتتىكى رىقابەتتىن تەدرىجي چېكىندۇرۇپ، ۋىلايەتنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىيات ۋەزىيىتىگە مۇناسىۋەتلىك تايانچ كارخانىلارنى ۋە «ئالتە چوڭ كەسىپ» ئاساس قىلىنغان ئۆزگىچە كەسىپلەرنى نۇقتىلىق يۆلەپ، «ئالتە چوڭ كەسىپ» نى تەرەققي قىلدۇرۇشتا ماھىيەتلىك ئىلگىرىلەپ، مېۋە ھاراقچىلىقى، مېۋە پىششىقلاپ ئىشلەش، ئۈيغۇر دورىگەرلىكى، گىلەمچىلىك، يەم - خەشەك پىششىقلاپ ئىشلەش قاتارلىق جەھەتلەردە كۆلەملىك ئۇنۇمنى قولغا كەلتۈرىمىز.

ئۈچىنچى كەسىپ: «10 - بەش يىللىق پىلان» مەزگىلىدە ۋىلايىتىمىزدە ساياھەتچىلىك، ئۇچۇر، پۇل - مۇئامىلە، سۇغۇرتا ۋە ئۆي - مۈلۈك كەسىپىنى نۇقتىلىق تەرەققي قىلدۇرىمىز ھەمدە

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئۇچىنچى كەسىپنى خەلق ئىگىلىكىدە بەلگىلىك ئورۇنغا ئىگە قىلىمىز، ئاساسلىق تەدبىرلىرىمىز مۇنداق:

شەھەر بازارلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى قەدىمىنى، بولۇپمۇ كىچىك شەھەر بازار قۇرۇلۇشىنى ئالدىن تېزلىتىش ئارقىلىق، ۋىلايىتىمىزنىڭ شەھەر - بازارلىشىش سەۋىيىسىنى ھازىرقى 13.4% دىن 2005 - يىلىغا بارغاندا 20% كە، 2015 - يىلىغا بارغاندا 30% دىن ئاشۇرىمىز.

سايامەتچىلىكنى تەرەققىي قىلدۇرۇش قەدىمىنى تېزلىتىمىز. «10 - بەش يىللىق پىلان» مەزگىلىدە ئاساسلىقى ئۇچ تۈرلۈك چولپان سايامەت لىنىيە قۇرۇلۇشىنى ياخشى تۈتىمىز ھەمدە تەشۋىقات سالمىقىنى يەنمۇ ئاشۇرۇپ، سايامەتچىلىكنى يېتىلدۇرۇشنى خوتەن ۋىلايىتىنىڭ ئۇچىنچى كەسىپتىكى ئەڭ ئاساسلىق ئىقتىسادىنىڭ ئېشىش نۇقتىسىغا ئايلاندۇرىمىز.

ئۇچۇر قۇرۇلۇشى قەدىمىنى تېزلىتىمىز، «10 - بەش يىللىق پىلان» مەزگىلىدە ئاساسلىق قىلىپ ئۇچۇر تورى قۇرۇلۇشى ۋە ئۇچۇر مۇلازىمەت خىزمىتىنى ياخشى تۈتۈپ، ئۇچۇر كەسىپنى تېرىشىپ تېز تەرەققىي قىلدۇرىمىز.

ئىستراتېگىيىلىك نىشانىمىز ئىككى باسقۇچقا بۆلۈنىدۇ. دۆلەت ۋە ئاپتونوم رايونىنىڭ «ئۇچ قەدەملىك» ئىستراتېگىيە نىشانىدىكى ئومۇمىي تەلەپكە ئاساسەن، خوتەن ۋىلايىتىنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىغا بىرلەشتۇرۇپ، ۋىلايىتىمىز خەلق ئىگىلىكى ۋە ئىجتىمائىي تەرەققىياتىنىڭ «10 - بەش يىللىق پىلان» ۋە 2015 - يىللىق كەلگۈسى نىشانىنى ئىشقا ئاشۇرۇشتا، ئومۇمىي جەھەتتىن «ئىككى قەدەملىك» ئىستراتېگىيىنى يولغا قويىمىز:

بىرىنچى قەدەملىك ئىستراتېگىيە: «10 - بەش يىللىق پىلان» نىڭ ئاخىرىغىچە، دۆلەت، ئاپتونوم رايونىنىڭ بىرىنچى قەدەملىك ئىستراتېگىيە نىشانىنىڭ ئومۇمىي قەدىمىگە يېتىشۇپلىپ، قورسىقى توق، كىيىمى پۈتۈن بولۇش مەسلىسىنى ھەل قىلىشنى مۇھىم نىشان قىلىپ، 220 مىڭ نامرات ئاھالىنىڭ قورسىقى توق، كىيىمى پۈتۈن بولۇش مەسلىسىنى ھەل قىلىپ، نامراتلىقنى ئاساسىي جەھەتتىن تۈگىتىپ، شەھەر - يېزا ئاھالىلىرىنىڭ كىرىم سەۋىيىسى بىلەن پۈتۈن شىنجاڭنىڭ سەۋىيە پەرقىنى كىچىكلىتىمىز؛ كەسىپ قۇرۇلمىسى بىلەن مۇلۇكچىلىك قۇرۇلمىسىنى تەڭشەشتە

كۆرۈنەرلىك ئىلگىرىلەپ، ئىقتىسادىي ئومۇمىي مىقدارىنى پۈتۈن شىنجاڭنىڭ نىسبىتىدىن تۆۋەنلىتىۋەتمەيمىز.

ئىككىنچى قەدەمنىڭ ئىستراتېگىيە: «10 - بەش يىللىق» پىلانىنى تولۇق ئورۇنداش ئاساسىدا، نامراتلىقتىن قۇتۇلۇپ، هاللىق سەۋىيىگە يۈرۈش قىلىشنى ئاساسىي نىشان قىلىپ، 10 يىل ۋاقىت سەرپ قىلىپ، خوتەن ئاهالىلىرىنى ئاساسىي جەهەتتىن بىر قەدەر هاللىق تۇرمۇش كەچۈرۈش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىپ، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ئوتتۇرىچە كىرىم سەۋىيىسى بىلەن بولغان پەرقىنى كىچىكلىتىمىز؛ ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي، نوپۇس، بايلىق، مۇهىت تەرەققىياتىنى ياخشى سۈپەتلىك ئايلىنىش ئىزىغا سالىمىز.

تەرەققىيات نىشانى

«10 - بەش يىللىق پىلان» مەزگىلىدە، ئىقتىسادنى يىلىغا 10% دىن ئاشۇرىمىز، «10 - بەش يىللىق پىلان» مەزگىلىنىڭ ئاخىرىغىچە ئىچكى ئىشلەپچىقىرىش ئومۇمىي قىممىتىنى 4 مىليارد 400 مىليون يۈەنگە (هازىرقى باها بويىچە، تۆۋەندىمۇ ئوخشاش) يەتكۈزىمىز؛ بۇنىڭدىن بىرىنچى كەسىپنىڭكىنى ئىككى مىليارد يۈەنگە يەتكۈزۈپ، يىلىغا 5.59% دىن ئاشۇرىمىز؛ ئىككىنچى كەسىپنىڭكىنى بىر مىليارد 130 مىليون يۈەنگە يەتكۈزۈپ، يىلىغا 20.13% دىن ئاشۇرىمىز؛ ئۈچىنچى كەسىپنىڭكىنى بىر مىليارد 270 مىليون يۈەنگە يەتكۈزۈپ، يىلىغا 11.63% دىن ئاشۇرىمىز؛ ئۈچ چوڭ كەسىپنىڭ نىسبىتىنى 1999 - يىلىدىكى 27 : 15 : 58 دىن 2005 - يىلىغا بارغاندا 29 : 26 : 45 گە تەڭشەيمىز؛ «10 - بەش يىللىق پىلان» نىڭ ئاخىرىغىچە كىشى بېشىغا توغرا كېلىدىغان ئىچكى ئىشلەپچىقىرىش ئومۇمىي قىممىتىنى 2460 يۈەنگە يەتكۈزۈپ، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ئوتتۇرىچە سەۋىيىسى بىلەن بولغان پەرقىنى يەنىمۇ كىچىكلىتىمىز؛ سانائەت، يېزا ئىگىلىكى ئومۇمىي مەهسۇلات قىممىتىنى ئالتە مىليارد 300 مىليون يۈەنگە يەتكۈزىمىز؛ بۇنىڭدىن سانائەت ئومۇمىي مەهسۇلات قىممىتىنى بىر مىليارد 800 مىليون يۈەنگە يەتكۈزۈپ، يىلىغا 21.34% دىن ئاشۇرىمىز؛ يېزا ئىگىلىكى ئومۇمىي مەهسۇلات قىممىتىنى تۆت مىليارد 500 مىليون يۈەنگە

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

يەتكۈزۈپ، يىلىغا 6.63% دىن ئاشۇرۇپ، دۆلەت ئىگىلىكىي ئومۇمىي مىقداردا ئىگىلەيدىغان نىسبىتىنى 2005 - يىلىغا بارغاندا 50% كە تەڭشەيمىز؛ دېھقانلارنىڭ ئوتتۇرىچە ساپ كىرىمىنى 1300 يۈەنگە يەتكۈزىمىز؛ «10 - بەش يىللىق پىلان» مەزگىلىدە نوپۇسنىڭ يىللىق كۆپىيىش نىسبىتىنى 17% ئىچىدە، 2005 - يىلىغا بارغاندا ئومۇمىي نوپۇسنى بىر مىليون 786 مىڭ ئىچىدە تىزگىنلەيمىز. ئىقتىسادنىڭ جايلىشىشى، بولۇپمۇ سانائەت ئىقتىسادىنىڭ جايلىشىشىنى ئىستراتېگىيىلىك تەڭشەش ۋە سايامەتچىلىكنى تەرەققىي قىلدۇرۇشقا بىرلەشتۈرۈپ، 15 يىل ۋاقىت سەرپ قىلىپ، خوتەن شەھىرىنى ئوتتۇرا دەرىجىلىك شەھەرگە ئايلاندۇرۇپ، 2005 - يىلىغا بارغاندا شەھەر ئومۇمىي نوپۇسىنى 210 مىڭغا، شەھەرلەشتۈرۈش نىسبىتىنى 74.6% گە يەتكۈزۈپ، 2015 - يىلىغا بارغاندا شەھەر ئومۇمىي نوپۇسىنى 271 مىڭغا، شەھەرلەشتۈرۈش نىسبىتىنى 90% كە يەتكۈزىمىز.

«10-بەش يىللىق پىلان» مەزگىلىدە ۋىلايىتىمىزدە ئىلىپ بېرىلىۋاتقان ۋە ئىلىپ بارىدىغان نۇقتىلىق قۇرۇلۇش تۈرلىرى

(1) ئۇلۇغئاتا سۇ ئىنشائاتى تۈگۈنى قۇرۇلۇشى: بۇ قۇرۇلۇشقا ئومۇمىي سېلىنغان مەبلەغ بىر مىليارد 434 مىليون يۈەن، قۇرۇلۇش كۆلىمى 340 مىليون كۇب مېتىر، قۇراشتۇرۇلغان گېنېراتور سىغىمچانلىقى 60 مىڭ كىلوۋات. بۇ قۇرۇلۇشتا 1995-يىلى ئىش باشلانغاندىن تارتىپ ھازىرغىچە بىر مىليارد 170 مىليون يۈەن گەمەلىيلەشتى؛ 2001 - يىلى 250 مىليون يۈەن ئورۇنلاشتۇرۇلدى، قۇرۇلۇش ئاساسىي جەھەتتىن پۈتتى. بۇ يىل 7 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ئامبارغا سۇ قاچىلاندى.

15 مىڭ كىلوۋاتلىق تۆت گېنېراتور ئىشلىتىلىشكە باشلىدى. ئالدىنقى يېرىم يىلدا ئەتىيازلىق سۇغۇرۇشقا ئىشلەتكەن سۇ 160 مىليون كۇب مېتىر بولۇپ، 30 مىليون كىلوۋاتقا يېقىن توك تارقىتىلدى. بۇ قۇرۇلۇش پۈتسە خوتەن شەھىرى، خوتەن، قاراقاش، لوپ ناھىيىسىنىڭ ئەتىيازدىكى قۇرغاقچىلىق زىددىيىتىنى پەسەيتىپلا

قالماستىن، سۇغىرىلىدىغان كۆلەمنى 300 مىڭ مو چامىسىدا كۆپەيتكىلى بولىدۇ.

(2) يېزا ئىلىكتر تورىنى ئۆزگەرتىش قۇرۇلۇشى: خوتەننىڭ يېزا ئىلىكتر تورىنى ئۆزگەرتىش قۇرۇلۇشى 1998 - يىلى باشلانغان بولۇپ، تۆت يىلغا جەمئىي 169 تۈر ئورۇنلاشتۇرۇلدى. بۇنىڭغا 508 مىليون 120 مىڭ يۈەن مەبلەغ سېلىنىدى. 2001 - يىلى 6 - ئايغىچە ئۇلايتىمىزدىكى يەتتە ناھىيە، بىر شەھەردە جەمئىي 100 تۈردە ئىش باشلانغان بولۇپ، بۇنىڭ ئىچىدە 36 تۈر تاماملاندى.

3492 كىلومېتىر تۆۋەن بېسىملىق توك سىمى تارتىلدى. 1659 ترانسفورماتور ئالماشتۇرۇلدى. 93 مىڭ 750 ئائىلىگە توك سائىتى قادالدى. 321 مىليون 770 مىڭ يۈەن مەبلەغ ئەمەلىيلەشتى. بۇ ئومۇمىي مەبلەغنىڭ 79.8% تىنى ئىگىلىدى.

بۇ قۇرۇلۇش تاماملانغاندىن كېيىن ئوخشاش تۈردە ئوخشاش باھا ئىشقا ئاشۇرۇلۇپ، توك باھاسى زور دەرىجىدە چۈشۈپ، دېھقان - چارۋىچىلار ۋە كارخانىلارنىڭ يۈكى يېنىكلەيدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە توك بىلەن تەمىنلەش سۈپىتى زور دەرىجىدە يۇقىرى كۆتۈرۇلۈپ، خوتەننىڭ ئىككىنچى، ئۈچىنچى كەسىپ تەرەققىياتىنى تېزلىتىش، يېزا ئىگىلىكى ۋە يېزىلاردا توك ئىشلىتىش، يېزىلارنى سۇ بىلەن تەمىنلەش جەھەتتە مۇھىم رول ئوينايدۇ.

(3) خوتەن شەھىرىنىڭ شەرقىي رايونىدىكى پاسكىنا سۇلارنى چىقىرىش قۇرۇلۇشى: بۇنىڭغا 14 مىليون 770 مىڭ يۈەن مەبلەغ سېلىنىدۇ. بۇنىڭ ئىچىدە دۆلەت قەرزى ئون مىليون يۈەن، قالغان تۆت مىليون 770 مىڭ يۈەن قەرز ئېلىش ۋە يەرلىك ئۆزى تەييارلاش ئۈسۈلى بىلەن ھەل قىلىنىدۇ. كۇندە 5500 كۇب مېتىر پاسكىنا سۇنى بىر تەرەپ قىلىش زاۋۇتىدىن بىرى ۋە شۇنىڭغا مۇناسىپ 90 كىلومېتىر ئۇزۇنلۇقتا پاسكىنا سۇ چىقىرىۋېتىش تۇرۇبا توري قۇرۇلۇشى ئىشلىنىدۇ. بۇ قۇرۇلۇش پۈتسە خوتەن شەھىرىنىڭ پاسكىنا سۇلارنى چىقىرىۋېتىش شارائىتى زور دەرىجىدە ياخشىلىنىپ، شەھەرنىڭ ئۇنىۋېرسال ئىقتىدارى ئېشىپ، خەلققە زور قولايلىق يارىتىلىدۇ.

(4) خوتەن ئايرودرومىنى ئۆزگەرتىپ، كېڭەيتىش قۇرۇلۇشى: خوتەن ئايرودرومىنىڭ سېلىنغىنىغا ئۇزاق بولغان بولۇپ، چوڭ تىپتىكى يولۇچىلار ئايروپىلانلىرىنىڭ ئۇچۇش، قونۇش تەلىپىگە

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئۇيغۇن كەلمەيتتى. بىر نەچچە يىل ئىلگىرى بىر قېتىم رېمونت قىلغان بولساقمۇ، ئۇنۇمى ياخشى بولمىدى. ئۇلايەتلىك پارتكوم، مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ كۆپ تەرەپلىمە تىرىشىشى، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم، خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ زور دەرىجىدە قوللىشى ۋە غەمخورلۇقىدا دۆلەت تەرەققىيات پىلان كومىتېتى خوتەننىڭ تەرەققىياتى، خوتەننىڭ قاتناش، ئاۋىئاتسىيە شارائىتىنى ياخشىلاش ئۈچۈن بىزنى قوللاپ، خوتەن ئايرودرومىنى كېڭەيتىپ سېلىش ئۈچۈن 200 مىليون يۈەن تەستىقلاپ بەردى. ھازىرقى ئۇچۇش، قونۇش يولىنىڭ ئۇزۇنلۇقى 3200 مېتىر، كەڭلىكى 45 مېتىر، قېلىنلىقى 0.36 مېتىر قىلىپ ياسىلىدۇ. ئاۋىئاتسىيە يولىنىڭ ئىككى تەرىپىگە 7.5 مېتىرلىق يانداشما يول ياسىلىدۇ. بۇنىڭ بىلەن ئۇچۇش، قونۇش يولىنىڭ ئومۇمىي كەڭلىكى 60 مېتىر بولىدۇ. شۇنىڭ بىلەن تەڭ، سىيرىلما يول، ئالاقىلىشىش يولى، ئاۋىئاتسىيە باشقۇرۇش، يول باشلاش، ھاۋارايى، توك تەمىنلەش، چىراغ، ئاۋىئاتسىيە پونكىتى رايونى ۋە ئايروپىلان كۈتۈش بىناسى قاتارلىقلار سېلىنىدۇ. بۇلار ھازىر لايىھىلىنىۋاتىدۇ. بۇ يىل قۇرۇلۇش باشلىنىپ، كېلەر يىلى ئىشلىتىشكە تاپشۇرۇلىدۇ.

(5) دۆلەت يولى 315 - لىنىيىسىنىڭ قاراقاش - خوتەن شەھىرى - لوپ بۆلىكىنى ئۆزگەرتىش قۇرۇلۇشى: پۈتۈن يول ئىككىنچى دەرىجىلىك يول ۋە شەھەر يولى ئۆلچىمىگە بىرلەشتۈرۈپ ياسىلىدۇ. ئومۇمىي ئۇزۇنلۇقى 56.8 كىلومېتىر كېلىدۇ. بۇنىڭغا 470 مىليون يۈەن چامىسىدا مەبلەغ سېلىنىدۇ. ھازىر بۇ تۈرنىڭ ئالدىنقى باسقۇچلۇق خىزمىتى ئاساسىي جەھەتتىن تاماملاندى، يېقىندا رەسمىي ئىش باشلىنىدۇ.

(6) خوتەن تەبىئىي گاز ئېچىش تۈرى: خوتەن تەبىئىي گاز ئېلېكتر ئىستانسىسىدا 2009 - يىلىغىچە گېنېراتور سىغىمچانلىقى 300 مىڭ كىلوۋاتلىق قۇرۇلۇش ئىشلىنىدۇ. جەمئىي 1 مىليارد 500 مىليون يۈەن چامىسىدا مەبلەغ سېلىنىدۇ. پۈتۈن شىنجاڭنىڭ ئېلېكتر تورىنى تولاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ سۈرئىتى ۋە خوتەن ئۇلايىتىنىڭ توك ئېھتىياجىنىڭ ئېشىش ئەھۋالىغا ئاساسەن، ئومۇمىي پىلان تۈزۈپ، قەدەم - باسقۇچ بويىچە يولغا قويۇش پرىنسىپى بويىچە، بىرىنچى قارارنىڭ بىرىنچى باسقۇچىدا گېنېراتور سىغىمچانلىقى 50 مىڭ كىلوۋاتلىق قۇرۇلۇش ئىشلىنىدۇ. بۇنىڭغا جەمئىي 240

مىليون يۈەن مەبلەغ سېلىنىدۇ. بۇ تۈرنى شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پىلان كومىتېتى تەستىقلىدى. ئىمكانىيەتلىك تەتقىقاتى تەكشۈرۈپ تەستىقلاشتىن ئۆتتى. ھازىر دەسلەپكى باسقۇچتىكى لايىھە ئىشلىنىۋاتىدۇ. بۇ يىل ئېچىدە قۇرۇلۇش باشلاشتىن ئۈمىد بار.

تەبىئىي گاز تۈرۈبىسى يانتۇزۇش قۇرۇلۇشى تۈرىنىڭ بىرىنچى قارارلىق قۇرۇلۇشىغا بۇ يىل 240 مىليون 800 مىڭ يۈەن مەبلەغ سېلىنىدۇ.

بۇنىڭدىن يېڭى بۇرغىلىق گورزىنتال قۇدۇقىغا 22 مىليون 800 مىڭ يۈەن مەبلەغ سېلىنىدۇ.

200 كىلومېتىرلىق گاز تۈرۈبا يولى ۋە يەر يۈزىدىكى ياندائىما قۇرۇلۇشىغا 218 مىليون يۈەن مەبلەغ سېلىنىدۇ. يىلدا 100 مىليون كۇب مېتىردىن 150 مىليون كۇب مېتىرغىچە گاز بىلەن تەمىنلىيەلەيدۇ. ھازىر قۇملۇق يانداشما يولى ياسىلىۋاتىدۇ. مازار تاغنىڭ جەنۇبىغچە بولغان 120 كىلومېتىر يولغا شېغىل يانتۇزۇلۇپ بولدى. بۇ يول بۇ يىل 10 - ئايدا پۈتىدۇ. بۇنىڭ بىلەن تەبىئىي گاز خوتەن شەھىرىگىچە، ئېلېكتر ئىستانسىسىغچە يەتكۈزۈلىدۇ. بۇ قۇرۇلۇش تولۇق پۈتكەندىن كېيىن خوتەندە توك ھەسسىلەپ كۆپىيىدۇ. سىرتقا توك چىقىرالايدۇ، توك باھاسى تۆۋەنلەپ، توك تەمىنلەش سۈپىتى يۇقىرى كۆتۈرۈلىدۇ. تەبىئىي گاز تۈرۈبىلىرى ئائىلىلەرگە يەتكۈزۈلۈشكە ئاز قالدى، كەلگۈسىدە خوتەن شەھىرىنىڭ پۇقرالىرى ئەرزان باھالىق تەبىئىي گاز ئىشلىتىدۇ.

(7) مۇددىتى 10 يىل قىلىپ بەلگىلەنگەن، گۈمىدىن نىيىغچە ئۈزۈنلۇقى 640 كىلومېتىر، كەڭلىكى بىر كىلومېتىر چامىسىدا كېلىدىغان قۇملۇق ئەتراپىنى بويلاپ ئېلىپ بېرىلىدىغان ئېكولوگىيە قۇرۇلۇشىنى دۆلەت تەستىقلاش ئالدىدا تۇرۇۋاتىدۇ. بۇنىڭغا سېلىنىدىغان ئومۇمىي مەبلەغ 2 مىليارد 300 مىليون يۈەن بولۇپ، بۇ قۇرۇلۇش تاماملانسا خوتەننىڭ ئېكولوگىيىلىك مۇھىتى زور دەرىجىدە ياخشىلىنىدۇ. بۇ قۇرۇلۇشنىڭ تاماملىنىشى خوتەن دەريا ۋادىسىنىڭ سۇغىرىشىنى كونترول قىلىش شارائىتىنى زور دەرىجىدە ياخشىلاپ، سۇغىرىش سۇپىتىنى يۇقىرى كۆتۈرىدۇ ھەمدە تارىم ۋادىسىنىڭ ئېكولوگىيىلىك مۇھىتىنى قوغداشقا زور تۆھپە قوشىدۇ.

(8) تارىم دەريا ۋادىسىنى ئۈنۈمۈرسال تىزگىنلەش قۇرۇلۇشى: بۇنىڭ ئۈچۈن ۋىلايىتىمىزگە بىر مىليارد 700 مىليون يۈەن

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

گورۇنلاشتۇرۇپ بېرىلدى. بۇ تۇر بۇ يىل يولغا قويۇلىدۇ.

(9) سىغىمچانلىقى 70 مىليون جىلىك كىلىدىغان دۆلەت زاپاس ئاشلىق ساقلاش ئىسكىلاتى: بۇ تۇرنى دۆلەت تەستىقلىدى، بۇنىڭغا 21 مىليون يۈەن مەبلەغ كېتىدۇ. يېقىندا خېرىدار چاقىرىپ قۇرۇلۇش باشلايمىز.

(10) چىرا ناھىيىسىنىڭ غالىبىيەت سۇ ئامبىرى، نىيە ناھىيىسىنىڭ چاكاندا سۇ ئامبىرى، گۇما ناھىيىسىنىڭ ئاقشور سۇ ئامبىرى، كېرىيە ناھىيىسىنىڭ جىن سۇ ئامبىرى قاتارلىق سۇچىلىق قۇرۇلۇش تۇرلىرى ئىشلىنىۋاتىدۇ ياكى ئىشلىنىش ئالدىدا تۇرۇۋاتىدۇ.

خوتەننىڭ تارىخىي تەرەققىيات سۈرئىتىنى، بولۇپمۇ ئازاد بولغان 50 يىلدىكى زور ئۆزگىرىش ۋە تەرەققىياتىنى يەكۈنلىگەندە، تۆۋەندىكىدەك بىر قانچە تۈپ تەجرىبىلىرىمىز بار:

بىرىنچى، جۈملىگو كومپارتىيىسىنىڭ رەھبەرلىكى ۋە سوتسىيالىزم تۈزۈمى بولمىغان بولسا خوتەندىكى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ بۇگۈنى بولمىغان بولاتتى. يېشى چوڭ ئاقلارنىڭ ھەممىسى بىلىدۇ، ئۇيغۇرلار مەركەزلىشىپ ئولتۇراقلاشقان خوتەندە ئازادلىقتىن ئىلگىرى پومېشچىكلار بىلەن باي دېھقانلار زور مىقداردىكى يەرنى ئىگىلىۋالغان. ئۇلار يەرنى ئىجارىگە بېرىش ۋە ھاشار قاتارلىق ئىككى خىل ۋاستىنى قوللىنىپ، كىلىك ئۇيغۇرلار ۋە باشقا ئەمگەكچى خەلقنى قاتتىق ئەزگەن. يېزا نوپۇسىنىڭ 90% تىن كۆپرەكىنى تەشكىل قىلىدىغان دېھقانلارنىڭ قولىدا ئاساسىي جەھەتتىن يەر يوق ئىدى، ئىككى - ئۈچ ئائىلە بىر كەتمەندىن پايدىلىناتتى. ئاشلىقنىڭ موبېشى مەھسۇلاتى 100 كىلوگرامدىن ئاشمايتتى. نۇرغۇنلىغان نامرات ئۇيغۇرلار دائىم ئۇجمە (جۇجەم)، قاق ياكى ئۇماچ بىلەن قورساق توينۇزاتتى. بايلارنىڭ قورۇقلىرىدا ئىجارىنى، قەرزنى تۆلىتىشكە مەجبۇرلاش ئۈچۈن دېھقانلارنى ئۇرۇپ، سولايدىغان ئۆيلىرى بار ئىدى. ئەمگەكچى خەلق ئەنە شۇنداق جاپادا ياشايتتى.

1949 - يىل 9 - ئايدا شىنجاڭ تىنچ يول بىلەن ئازاد بولدى، خوتەندىكى ھەر مىللەت خەلقى پۈتۈن مەملىكەت خەلقى بىلەن بىرلىكتە جاھانگىرلىك ۋە گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرىنىڭ ھۆكۈمرانلىقىدىن قۇتۇلۇپ، جۈملىگو خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ قۇرۇلغانلىقىنى

كۆتۈۋالدى. ھەممىمىز قۇربان تۇلۇمنىڭ ئېشەككە مىنىپ بېيجىڭغا بېرىپ رەئىس ماۋزېدۇڭ بىلەن كۆرۈشمەكچى بولغانلىقى توغرىسىدىكى ھېكايىنى بىلىمىز. ئۇ قانداق ھېسسىيات؟ ئۇ قەد كۆتۈرگەن ئەمگەكچى خەلقنىڭ ساپ خۇشاللىقى، جۇڭگو كومپارتىيەسىنى، سوتسىيالىستىك تۈزۈمنى قەتئىي قوللىغانلىق ئەمەسمۇ! پارتىيە 11 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 3 - ئومۇمىي يىغىنى ئىقتىسادىي قۇرۇلۇشنى مەركەز قىلىشنى ئېنىق بېكىتكەندىن بۇيان، يولداش دېڭ شياۋپىڭ يادرولۇقىدىكى پارتىيىنىڭ ئىككىنچى ئەۋلاد رەھبەرلىك كوللېكتىپى ۋە جياڭ زېمىن يادرولۇقىدىكى پارتىيىنىڭ ئۈچىنچى ئەۋلاد رەھبەرلىك كوللېكتىپىنىڭ كۆچلۈك رەھبەرلىكىدە، ئۇلۇغ سوتسىيالىستىك دۆلىتىمىز دۇنيانىڭ دىققىتىنى قوزغىغىدەك زور نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈردى. ئاز سانلىق مىللەت رايونلىرىمۇ يېڭى تەرەققىياتلارغا ئېرىشتى. خوتەننىڭ چوڭ بازىرىدا سودا قىلىۋاتقانلارنىڭ ئايىغى ئۈزۈلمەيدۇ، قوللىرىدا يان تېلېفونلارنى كۆتۈرۈپ مال كىرگۈزۈۋاتقانلار ئاز ئەمەس. ئېتىزلاردىكى بۇغدايلار خۇددى دېڭىز دولقۇنىدەك يەلپۇنۇپ تۇرىدۇ. پەن - تېخنىكىغا تايىنىپ يېزا ئىگىلىكىنى گۈللەندۈرۈش تېخىمۇ يۇقىرى دولقۇنغا كۆتۈرۈلۈۋاتىدۇ. شەھەرلەردە ئېگىز بىنالار قەد كۆتۈرمەكتە، رەتلىك مېڭىۋاتقان ماشىنىلار، چاقناپ تۇرغان چىراغلار كىشىنى مەھلىيا قىلىدۇ، خەلق خاتىرجەم تىرىكچىلىك قىلىۋاتىدۇ. سىنىپلارنىڭ دېرىزىلىرى پاك - پاكىز بولۇپ، ئوقۇغۇچىلارنىڭ كىتاب ئوقۇۋاتقان ئاۋازلىرى گۈزەل كەلگۈسىدىن دېرەك بېرىپ تۇرىدۇ. جۇڭگو كومپارتىيەسىنىڭ رەھبەرلىكى، سوتسىيالىستىك تۈزۈمنىڭ كاپالىتى، تىنچ، ئىتتىپاق بولغان ئىجتىمائىي تۈرمۈش ئاساسى، ۋەتەن چوڭ ئائىلىسىنىڭ قوللىشى ۋە ياردىمى بولمىغان بولسا بۇنداق بولۇشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. يېڭى - كونا جەمئىيەتنى روشەن سېلىشتۇرۇش ئارقىلىق پارتىيەمىزنىڭ ھەر مىللەت خەلق ئاممىسى مەنپەئەتىنىڭ سادىق ۋەكىلى، ئۇلۇغ، شەرەپلىك، توغرا پارتىيە دېگەن نامغا مۇناسىپ ئىكەنلىكىنى تونۇپ يېتەلەيمىز.

ئىككىنچى، خوتەننىڭ تارىخى خوتەندىكى ھەر مىللەت خەلقنىڭ ھەمنەپەس، تەقدىرداش بولۇپ ئورتاق كۆرەش قىلغان تارىخى. نۇرغۇن تارىخىي خاتىرىلەر ۋە تارىخىي ئىزنالار شۇنى كۆرسىتىپ بېرىدۇكى، مىڭ يىلدىن بۇيان شىنجاڭنىڭ تارىخى ئەزەلدىن ھەر

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

مىللەت خەلقى ئىناق ياشاپ كەلگەن، ئورتاق تەرەققىي قىلغان ۋە گۈللەنگەن تارىخ. ھەمنەپەس، تەقدىرداش بولۇش مەركەزلىك قىلىپ جياۋ يۈلۈچە ياخشى كادىر يولداش ۋالك ۋېيدا گەۋدىلەندى. ئۇنىڭ «تەر تۆكۈپ كەزدىم قىرىق يىل بۇندا كوتىنلۇن باغرىنى، بەخت - ئۆمۈلۈك سۈيى ئىزدەش مەندىكى ئارزۇ - تىلەك» دېگەن يارقىن مىسرالىرى خوتەندىكى ھەر مىللەت خەلقى ئارىسىدا مەڭگۈلۈك ئابىدە بولۇپ تىكلەندى. ھەمنەپەس، تەقدىرداش بولۇش — مەركەزلىك قىلىپ بىگتۆەندىكى قۇرغۇچىلارنىڭ بوز يەر ئېچىپ، چېگرا رايونىنى قوغداش، قۇم - بوران ۋە قۇرغاقچىلىققا قارشى كۈرەش قىلىش، ھەر مىللەت خەلقى بىلەن بىرلىكتە چېگرا رايونىنى قوغداش ۋە گۈللەندۇرۇشتەك جەسۇرانە ئىرادىلىرىدە گەۋدىلەندى. ھەمنەپەس، تەقدىرداش بولۇش مەركەزلىك قىلىپ پۈتۈن كۈچى بىلەن خوتەننىڭ تەرەققىياتى ۋە مۇقىملىقىنى قوغداشتا گەۋدىلەندى. قەدىمىي يىپەك يولىدىكى مەرۋايىت خوتەننىڭ ئۇستىدىكى توپا - چاڭلارنى ئېرىتىپ، يېڭىدىن ھاياتىي كۈچكە ئىگە بولالىشى، ئىقتىساد، مەدەنىيەت ۋە تۇرلۇك ئىجتىمائىي ئىشلارنىڭ زور تەرەققىي قىلىشى تۈپ جەھەتتىن ئېيتقاندا، پارتىيەنىڭ رەھبەرلىكىدە چىڭ تۇرغانلىقىمىزدىن، ئىككى قولدا تۇتۇش، بىر قولدا تەرەققىياتنى، بىر قولدا مۇقىملىقنى تۇتقانلىقىمىزدىن بولدى. خوتەن تەرەققىيات تارىخىنىڭ ئىجابىي ۋە سەلبىي جەھەتتىكى تەجرىبە - ساۋاقلىرى شۇنى ئىسپاتلىدىكى، مەيلى قانداق ۋاقىتتا بولسۇن، ئىقتىسادىي قۇرۇلۇشنى چىڭ تۇتۇپ، «تۆت ئاساسىي پرىنسىپ» تا چىڭ تۇرۇپ، ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرىنى زور كۈچ بىلەن تەرەققىي قىلدۇرغاندىلا، ئاندىن ئاز سانلىق مىللەت رايونلىرى سوتسىيالىزمنى بويلاپ ئالغا باسالايدۇ؛ نامرات، قالاق ھالەتتىن ئۆزۈل - كېسىل قۇتۇلۇپ، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ئورتاق گۈللەپ ياشنىشى ۋە تەرەققىي قىلىشىنى ئىشقا ئاشۇرغىلى بولىدۇ. سوتسىيالىستىك يېڭى تىپتىكى مىللەتلەر مۇناسىۋىتىنى ئۆزلۈكسىز مۇستەھكەملىگىلى ۋە كۈچەيتكىلى بولىدۇ.

مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى، سىياسىي مۇقىملىق، ئىجتىمائىي تەرەققىيات ئىسلاھاتنى چوڭقۇرلاشتۇرۇشنىڭ ئالدىنقى شەرتى ۋە كاپالىتى. ئىقتىسادىي تەرەققىيات ئىجتىمائىي مۇقىملىقنى كۈچلۈك ماددىي ئاساس ۋە رېئال كۈچ بىلەن تەمىنلەيدۇ. بۇ ئىككىسى بىر-بىرىنى تولۇقلايدۇ ۋە ئىلگىرى سۈرىدۇ. بۇلارنى بىر - بىرىدىن

ئايرىۋېتىشكە بولمايدۇ. بىز مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۆز قارىچۇقىمىزدەك ئاسرىشىمىز، ۋەتەننىڭ بىرلىكىنى قوغدىشىمىز، «ئۇچ ئايرىلالماسلىق» ئىدىيىسىنى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ قەلبىدە يىلتىز تارتقۇزۇشىمىز لازىم. چوڭ ھەق - چوڭ ناھەق ئالدىدا بايرىقىمىز ئىنتايىن روشەن، مەيداننىمىز ئىنتايىن مۇستەھكەم بولۇشى، قالايمىقانچىلىق ۋە مالىمانچىلىق پەيدا قىلىدىغان بارلىق ئامىللارنى تۈپ يىلتىزىدىن يوقىتىپ، بارلىق مىللىي بۆلگۈنچىلەر، ۋەتەننىڭ بىرلىكىگە، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىغا بۇزغۇنچىلىق سالىدىغان بارلىق ھەرىكەتلەرگە قارشى قەتئىي كۈرەش قىلىپ، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ئەڭ تۈپ مەنپەئىتىنى قوغدىشىمىز لازىم.

ئۇچىنچى، ئىقتىسادىي قۇرۇلۇشنى مەركەز قىلىشتا چىڭ تۇرۇپ، ئىجتىمائىي، سىياسىي مۇقىملىققا ھەقىقىي كاپالەتلىك قىلغاندىلا، ئۇزلۇكسىز غەلىبە قىلالايمىز ھەم ئالغا ئىلگىرىلىيەلەيمىز.

خوتەننىڭ بۈگۈنى ۋىلايىتىمىزدىكى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ «خوتەن روھى»نى جارى قىلدۇرۇپ، جاپاغا چىداپ كۈرەش قىلغانلىقىنىڭ، شۇنداقلا قەھرىنداش ئۆلكە، ئاپتونوم رايونلارنىڭ زور كۈچ بىلەن ياردەم بەرگەنلىكىنىڭ نەتىجىسى. «خوتەن روھى»نىڭ مەزمۇنىنى «ئۆز كۈچىگە تايىنىپ ئىش كۆرۈش، جاپاغا چىداپ كۈرەش قىلىش، ئىتتىپاقلىشىپ جان پىدالىق بىلەن ئىشلەش، خالىس تۆھپە قوشۇش» تىن ئىبارەت تۆت جۈملە سۆزگە يىغىنچاقلاشقا بولىدۇ. ۋىلايىتىمىزدە تەبىئىي شارائىتى ناچار، چەت، يىراقتا جايلاشقان، ئاز سانلىق مىللەت رايونىدا مۇشۇنداق روھ بولمىسا ئاقمۇتىنى تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولمايدۇ.

ئۆز كۈچىگە تايىنىپ ئىش كۆرۈش ساقلاپ تۇرماي، باشقىلارغا تايىنىۋالماي، جاسارەتلىك بولۇشنى، ئاساسلىقى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ كۈچىگە تايىنىپ، بوستانلىقنى مۇستەھكەملەپ، يۇرتنى قۇرۇپ چىقىشنى كۆرسىتىدۇ. تارىخقا نەزەر سالساق، تىرىشچان ۋە تىجەشلىك بولغانلار رونىق تاپىدۇ. ئىسراپخورلار ھالاك بولىدۇ. جاپاغا چىداپ كۈرەش قىلىش جۈڭخۇا مىللەتلىرىنىڭ ئىسىل ئەنئەنىسى، بارلىق قىيىنچىلىقلارنى يېڭىپ، غەلىبە قىلىشىمىزدىكى ئۆڭگۈشتەرىمىز. ئىتتىپاقلىشىپ جان پىدالىق بىلەن ئىشلەش مىللەتلەر ئىتتىپاق، ئۆزئارا ياردەم بېرىپ، ئورتاق ئالغا باسىدىغان

ئەۋلاد گۇرۇپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

يېڭىچە مىللەتلەر مۇناسىۋىتىنى مۇستەھكەملەپ، «كۈچ بىرلىكتە ئىش ئۈملۈكتە» دېگەندەك، ئىتتىپاقلىشىپ ئەمەلىي ئىشلەپ، جان-پىدالىق بىلەن ئىگىلىك يارىتىدىغان بىرلەشمە كۈچ ھاسىل قىلىشنى كۆرسىتىدۇ. خالىس تۆھپە قوشۇش كوممۇنىستىك خىسلەتنىڭ سوتسىيالىستىك قۇرۇلۇش دەۋرىدىكى كونكرېت ئىپادىسى. خوتەننىڭ قۇرۇلۇش تارىخى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ تۆھپە قوشۇش تارىخى، شۇنداقلا ۋەتەن ۋە خەلقە سادىق بولۇش تارىخى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

تۆتىنچى، خوتەننىڭ بۈگۈنى قېرىنداش ئۈلكە، ئاپتونوم رايونلارنىڭ زور كۈچ بىلەن قوللىشىدىن ئايرىلالمايدۇ. مەركەزنىڭ نامراتلارغا يار - يۆلەك بولۇش خىزمىتى يىغىندا بېيجىڭ شەھىرى، جېجياڭ ئۈلكىسى، دۆلەتلىك ئاۋىئاتسىيە باش ئىدارىسى قاتارلىق ئۈلكە، شەھەر، مىنىستىرلىك، كومىتېتلارنى ۋىلايىتىمىزگە سىستېمىلار بويىچە يار - يۆلەك بولۇشنى بېكىتتى. تولۇق بولمىغان ستاتىستىكىغا ئاساسلانغاندا، 1995 - يىلىدىن ھازىرغىچە، ئىچكىرى ئۈلكە، ئاپتونوم رايون ۋە مەركەزدىكى مىنىستىرلىك، كومىتېتلار ۋىلايىتىمىزگە جەمئىي 127 مىليون يۈەن قىممىتىدە مەبلەغ ۋە ماددىي بۇيۇم ياردەم قىلدى. ئۇنىڭدىن باشقا، يەنە ۋىلايىتىمىز كادىرلىرىنى ئىچكى ۋە ئاپتونوم رايونىمىزدىكى تەرەققىي تاپقان رايونلارغا ۋەزىپە بىلەن چېنىقىشقا ئەۋەتتى. ئىچكىرىدە تولۇقسىز ۋە تولۇق ئوتتۇرا سىنىپلىرىنى تەسىس قىلىپ، خوتەنلىك ئوقۇغۇچىلارنى تەربىيىلەپ بەردى. شۇنىڭ بىلەن تەڭ، كۆپلىگەن پەن - تېخنىكا، تېببىي خادىملىرى، ئوقۇتقۇچى ۋە پارتكوم، ھۆكۈمەت رەھبەرلىرىنى خوتەنگە ياردەم بېرىشكە ۋە ئىككى مەدەنىيلىك قۇرۇلۇشىغا قاتنىشىشقا ئەۋەتتى. ئۇلار ئىلغار ئىدىيىۋى كۆز قاراش، دۇرۇس خىزمەت ئىستىلى، يۇقىرى ئىش بېجىرىش ئۈنۈمى ئارقىلىق، ۋىلايىتىمىز ئىشلىرىنىڭ تەرەققىياتى ئۈچۈن زور تۆھپىلەرنى قوشتى. بۇلار پارتىيە مەركىزىي كومىتېتىنىڭ ئاز سانلىق مىللەت رايونىدىكى خەلقىگە ئىنتايىن كۆڭۈل بۆلىدىغانلىقى ۋە يار - يۆلەك بولىدىغانلىقىنى تولۇق نامايان قىلىپ بېرىدۇ. غەربىي رايونلارنى كەڭ كۆلەمدە ئېچىش ئىستراتېگىيىسىنىڭ ھەيۋەتلىك ساداسى غەربىي چېگرا رايونىنى گۈللەندۈرۈش دولقۇنىنى قوزغىدى. بۇنىڭدىن ۋىلايىتىمىز كەلگۈسىنىڭ ھاياتىي كۈچىگە ئىگە، چەكسىز گۈزەل بولىدىغانلىقىنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇ.

بەشىنچى، خوتەندىكى ھەر مىللەت خەلقى ۋەتەنىنىڭ بىرلىكىنى قوغداپ، مىللىي بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرىدىغان ئاساسىي قوشۇن. خەلق ئاممىسى ئىنسانلار تارىخىنىڭ ھەقىقىي ياراتقۇچىسى، ئىنسانلار جەمئىيىتىنىڭ تەرەققىياتىنى ئىلگىرى سۈرىدىغان ھەقىقىي ھەربىكەتلەندۈرگۈچ كۈچ، بۇ ماركسىزملىق ئاساسىي كۆز قاراش.

خوتەنىنىڭ ۋەتەنىنىڭ بىرلىكىنى قوغداش ۋە بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇش كۈرىشى تارىخىغا نەزەر سالساق، ھەر مىللەت خەلق ئاممىسىنىڭ بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇش كۈرىشى داۋامىدىكى ئاساسىي قوشۇنلۇق رولىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇشنىڭ ۋەتەنىنىڭ بىرلىكىنى قوغداش، مىللىي بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇش كۈرىشى داۋامىدىكى ئاساسىي قوشۇنلۇق رولىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇشنىڭ ۋەتەنىنىڭ بىرلىكىنى قوغداش، مىللىي بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇش كۈرىشىدە غەلىبىگە ئېرىشىشتىكى ئاساس ئىكەنلىكىنى تېخىمۇ سەگەكلىك بىلەن تونۇۋالالايمىز. «قارا يامغۇر ياغار چاغدا، كىملەر يامغۇر شەپىسى» دېگەن گەپ بار. بۈگۈنكى دۇنيا تازا تىنچ ئەمەس، خەلقئارا دۈشمەن كۈچلەر مەملىكىتىمىزگە قارىتا تىنچ ئۆزگەرتىۋېتىش ئىستراتېگىيىسىنى كەسكىنلەشتۈرۈۋاتقان، دۆلەت ئىچى - سىرتىدىكى مىللىي بۆلگۈنچىلەر تىل بىرىكتۈرۈپ، شىنجاڭنى پارچىلاش ھەرىكىتىنى تېزلىتىۋاتقان جەددىي ۋەزىيەتتە، ھەر مىللەت خوتەن خەلقى جۈملىگو كوممۇنىستىك پارتىيەسىنىڭ رەھبەرلىكىدە كومپارتىيەنىڭ شەرەپلىك ئەنئەنىسىگە ۋارىسلىق قىلىپ ۋە ئۇنى جارى قىلدۇرۇپ، ۋەتەنىنىڭ بىرلىكىنى قوغداپ، سىرتنىڭ ئاغدۇرمىچىلىقى ۋە مىللىي بۆلگۈنچىلىككە ئورتاق قارشى تۇرۇپ، ھەر ساھە ئىجتىمائىي ئىشلارنى ئومۇميۈزلۈك ئىلگىرى سۈرۈشىمىز كېرەك.

خوتەن قەدىمدىن تارتىپ ۋەتىنىمىزنىڭ ئايرىلماس مۇقەددەس زېمىنى. ۋەتەنىنىڭ بىرلىككە كېلىشى، مىللەتلەرنىڭ ئىتتىپاق ئۆتۈشى، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ئورتاق رونىق تېپىشى مەڭگۈلۈك تېما، تارىخىي تەرەققىياتنىڭ پۈتكۈل جەريانىغا سىڭگەن ئاساسىي لىنىيە. پۈتۈن مەملىكەتتىكى ھەر مىللەت خەلقى پارتىيە مەركىزىي كومىتېتىنىڭ رەھبەرلىكىدە تېخىمۇ زىچ ئىتتىپاقلىشىپ، قەلبداش، ھەمنەپەس، تەقدىرداش بولۇپ، پارتىيەنىڭ يېڭى دەۋردىكى ئاساسىي لۇشىيەنىنى ئومۇميۈزلۈك، ئىجادىي ئىزچىللاشتۇرۇپ، جۈملىگوچە

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

سوتسىيالىزم قۇرۇش ئۇلۇغۋار ئىشىنى ئۇزلۇكسىز ئالغا سىلجىتىپ مىللەتلەرنىڭ ئىقتىسادىي، مەدەنىيىتىنى گۈللەندۈرۈش ۋە تەرەققىي قىلدۇرۇش بىلەن بىللە ھەر مىللەت خەلقىنى تېخىمۇ بەختلىك گۈزەل تۇرمۇشقا ئىگە قىلىشقا كاپالەتلىك قىلىشىمىز لازىم.

ئۆمەر ئابدۇللا 1950 - يىلى 15 - نويابىر ناھىيىسىدە دۇنياغا كەلگەن. باشلانغۇچ ۋە ئوتتۇرا مەكتەپلەرنى ئۆز يۇرتىدا تاماملاپ، 1968 - يىلىدىن 1972 - يىلى سېنتەبىرگىچە ئاۋات، مارالبېشى قاتارلىق جايلاردا ھەربىي ۋەزىپە ئۆتىگەن، خوتەن دۇۋا سىمونت زاۋۇتىدا ئىشچى بولغان. 1975 - يىلى سېنتەبىرگىچە مەركىزىي مىللەتلەر ئىنستىتۇتىنىڭ سىياسىي نەزەريە كەسپىدە ئوقۇغان. 1979 - يىلى مارتتا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ئەزا بولغان. ئۇ ئىلگىرى - ئاخىر بولۇپ ئالتۇنوم رايونلۇق مېتېرولوگىيە ئىدارىسى، خوتەن ۋىلايەتلىك پىلان كومىتېتى، كېرىيەناھىيىلىك پارتكوم، ۋىلايەتلىك مال باھا ئىدارىسى، كۇما ناھىيىسى قاتارلىق ئورۇنلاردا ئىشخانا مۇدىرى، مۇئاۋىن شۇجى، ئىدارە باشلىقى، ھاكىم 1998 - يىلى فېۋرالدىن 1999 - يىلى فېۋرالغىچە خوتەن مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيسى، سىياسىي - قانۇن كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى؛ 2000 - يىلى ئاپرىلغىچە خوتەن ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى، سىياسىي - قانۇن كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى بولغان.

ئۇ ھازىر خوتەن ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى، مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ۋالىيسى، مەملىكەتلىك 10 - نۆۋەتلىك خەلق قۇرۇلتېيىنىڭ ۋەكىلى.

بۇ ماقالە ئۇنىڭ 2001 - يىلى ئاۋغۇستتا خوتەندە ئېچىلغان «خانتەڭرى ئەدەبىياتى مۇكاپاتى» يىغىنىنىڭ ئېچىلىش مۇراسىمىدا سۆزلىگەن سۆزى.